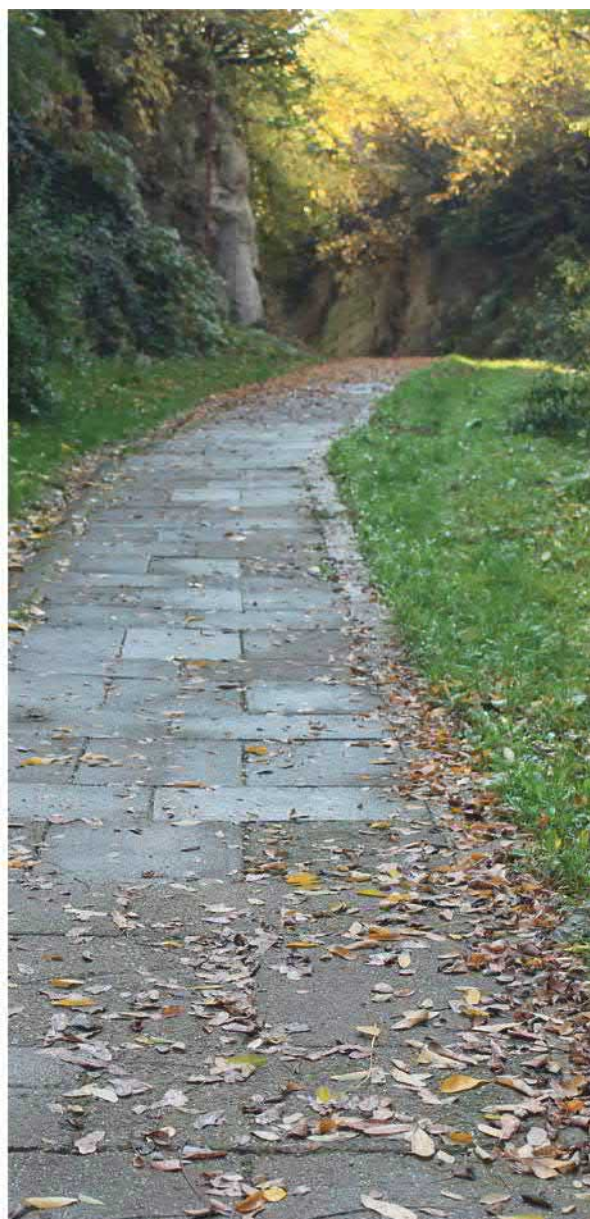

MAKKOSHOTYKA

Településképi Arculati Kézikönyv

2017

MAKKOSHOTYKA

Településképi Arculati Kézikönyv

2017

IMPRESSZUM

KONCEPCIÓ: Jobbágy Tamás, építészmérnök

MAKKOSHOTYKA ÖNKORMÁNYZAT

3959, Makkoshotyka, Kossuth Lajos utca 2.

Telefon: 47/ 307-013; Polgármester: Kántor Ferenc polgarmester.makkoshotyka@gmail.com

Települési főépítész: Radványi György

KÉSZÍTETTE: Szűcs Gábor, Jobbágy Tamás, Csonka Zsófia

FOTÓ: Jobbágy Tamás, Csonka Zsófia

A kiadványban felhasználásra kerültek a Próba Településképi Kézikönyvek egyes elemei, továbbá Koleszár Krisztián, Edelény és térsége (Budapest, CEBA Kiadó, 2004) c. művének részletei, a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum online fotógyűjteményének egyes képei, az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság (www.anp.hu), a település honlap képei, adatai (<http://www.makkoshotyka.hu/>) és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (www.teir.hu) egyes képei, valamint a Lechner Tudásközpont ábrái.

Készült Makkoshotyka község Önkormányzatának megbízásából, a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény rendelkezései szerint.

MINDEN JOG FENNTARTVA: Szilszakállkert Kft.

FELELŐS KIADÓ: Szilszakállkert Kft., Miskolc, 2017

Tartalom

Bevezetés	1
Makkoshotyka bemutatása	3
Elhelyezkedése	3
Története	3
Örökségünk	6
Meczner kastély - Általános iskola	7
Református templom	9
Tájház	11
Meczner kápolna	11
Természeti örökség	12
Tájhasználat	14
Hotyka-patak	16
Különböző karakterű településrészek Makkoshotykán	18
Hagyományos falukép	19
Kockaházak övezet	21
Pincesor	21
Építészeti ajánlások	25
Hagyományos falukép	26
Kockaházak övezet	29
Kerítések	33
Járdák, kerti burkolatok	34
Meglévő épületek komfortosítása	35
Kertek	36
Növények	38
Tornácok	40
Ajtók, ablakok	42
Homlokzatok	44
Gazdasági épületek	46
Falazati anyagok	49
Külterület	50
Mai példák	54
Parasztházak	55
Kockaházak	56
Új építés	57
Reklámhordozók	58
Műszaki berendezések	59
Utcák	60
Közterek	64
Összegzés	66
MAKKOSHOTYKA KÜLTERÜLETE	67
MAKKOSHOTYKA KARAKTERTERÜLETEI	68

Bevezetés

Országunkban jelentős gazdasági és társadalmi fejlődési folyamatok figyelhetők meg napjainkban. A fejlődésben benne van a korszerűség igénye, azonban a korszerűség és az „új” megteremtésével egyidejűleg mindannyiunk kötelessége és felelőssége meglévő értékeink tiszteletben tartása, megőrzése.

Szűkebb értelemben vett környezetünk, azaz házunk, kertünk kialakítása és védelme mellett, talán még fontosabb feladatunk egész településünk, utcáink, tereink, épített és természeti környezetünk értékeinek védelme; tehát környezetünk minőségének javítása mellett annak megóvása is. Ez a követelmény még erősebben jelentkezik a világörökségi védettséget élvező területeken, így Tokaj-Hegyalja 27 településén is, mind a belterületeket, mind a külterületeket illetően.

A Tokaj-Hegyalja világörökségi terület településeire készülő Településképi Arculati Kézikönyvek településképi szempontból rendszerezik településeinket, irányt mutatnak a lehetséges fejlődés számára.

Készítésük során felhasználtuk a világörökségi védettséget szabályozó alapidokumentumok, törvények, kormányrendeletek előírásait, szellemiségét, melyek a teljesség igénye nélkül az alábbiak:

A világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény - Világörökségi törvény

A Világörökségi törvény rögzíti a világörökséggel kapcsolatos alapfogalmakat, melyek közül talán a legfontosabb az alábbi fogalommagyarázat.

Kiemelkedő egyetemes érték: „A világörökségi helyszín által megtestesített érték, amely kivételessége és páratlansága miatt nemzetközi szempontból is kiemelkedő és egyedi kulturális örökségi, illetve természeti jelentőséggel bír, ennél fogva folyamatos megőrzése és védelme az egész emberiség, a jelen és jövő generációi számára kiemelkedő fontosságú”

A törvény a világörökségi terület védelmét közérdeknek tekinti, és meghatározza a legfontosabb szempontokat.

Alapgondolata szerint a világörökségi terület használata, bemutatása és fejlesztése során meg kell őrizni a helyszín eredeti értékeit, annak egységes látványát, hitelességét, a címhez méltó funkcióját, jellegét.

485/2016. (XII. 28.) Kormányrendelet – Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék Kultúrtáj világörökségi kezelési tervéről

Konkrétan meghatározza és rendszerbe foglalja a világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értékeit, azok attribútumait, a környezeti, természeti, klimatikus értékeket és azok adottságait kihasználó szőlőművelést és borkultúrát, valamint az ezzel párhuzamosan kialakult tájkaraktert, településkaraktert, a kulturális örökség értékeit, a pincerendszereket.

Céljaul tűzi ki ezen egyetemes értékek sértetlen és hiteles megőrzését, a sértő vagy veszélyeztető állapotok megelőzését, megszüntetését.

Meghatározza a célok eléréséhez szükséges stratégiát és annak intézményrendszerét, melyek a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács, a Világörökségi Gondokság, a Tájgondnokság, a térségi főépítész, a települési főépítészek, a tájegységi tervtanács.

A településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény

Meghatározza az önkormányzatok településkép-védelmével kapcsolatos feladatait, a Településképi Arculati Kézikönyvek készítésével és a Településképi Rendelet megalkotásával kapcsolatos szabályokat, a reklámok elhelyezésének településképet érintő szabályrendszerét.

További vonatkozó jogszabályok:

- 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről
- A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. Törvény
- 496/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

Makkoshotyka bemutatása

Elhelyezkedése

Makkoshotyka község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a Sárospataki járásban. Miskolctól közúton kb. 80 km-re északkeletre, a tokaj-hegylajai borvidéken található. A 37-es főútról letérve, a Bodrogtól távolodva a Zempléni hegység hegylábai közt található a település. Közúton közelítve szántóföldek, a Hercegekúti-patak és az azt követő vízparti növényzet, valamint bodza ültetvények fogadják a látogatót.

Története

A múlt század végén feltárt pogánykúti leletek, valamint az egynapi járótávolságon belüli leletek tanúsága szerint településünk környékén már Krisztus előtt 6000 évvel megjelent az ősember, aki a köveshegyi obszidiánból készített magának nyílhegyet, lándzsát és tölgyerdőkben vadászott. A mai Makkoshotyka, Makramál a pataki várispánsághoz kapcsolódóan jött létre, mintegy tucatnyi emberrel valamikor az 1170-1200-as évek között. Lakosai várjobbágyok voltak. A legrégebbi írásos emlék, egy latin nyelvű adománylevél szerint 1262-ben V. István király egy részt a birtokából vitézi szolgálataiért Hugka nevű vitézének és öt fiának adományozta.

Az adományozást követően a település eredeti Makramál neve Hughkára, Hoghkára változott. A családban szülőről gyermekekre szállva szakadatlan láncban öröklődött az adomány. A falu később is jobbágybirtok maradt, és nevét az első szabad birtokosa után máig megtartotta. 1791-ben Hotykának, 1888-tól Hokykának, 1891-től pedig a mai nevén Makkoshotykának nevezik. Mivel a környező erdők nagyrészt tölgyfaerdők, amelyekben igen sok makk termett, a község az előnevét bizonyára innen kapta.

Kedvelt vadászterület: IV. Béla, V. István és Mátyás király, valamint Rákóczi fejedelem is szívesen vadászott erdeiben. A nagyvadak, szarvasok, őzek, vaddisznók szaporodását jól segítette a háborítatlan erdőség (korábban még bölények, farkasok és medvék is fellelhetők voltak a vidéken). A múlt század végén muflonokat telepítettek be. Az erdők igen gazdagok voltak és a mai napig azok erdei termékekben: gombákban, vadgyümölcsökben, gyógynövényekben.

A vulkanikus talajnak köszönhetően az 1200-as években elterjedt a szőlőtermesztés és a borkészítés. A hozzá kapcsolódó borospincék pedig mind a tatárjáráskor, mind később fontos szerepet játszottak a lakosság megmentésében. Ez az „igen rejtett helyen lévő” település az 1700-as évek elején bújtatta a kurucokat, sőt, az 1600-as évek zavaros „villongós” éveiben a Pataki Kollégium tagjainak is menedéket adott üldöztetésük közben.

A hotykaiak kihalása után ezen községrészt házasság révén a Bejczy-család örökölte 1569-ben. 1790-ben Meczner Sámuel szerezte meg, majd 1936-tól id. Meczner Gyula és herceg Windischgraetz Lajos a legnagyobb birtokosok. A falu többi részének, tehát V. István által el nem ajándékozott területeinek korábbi birtokosa volt 1460-ban Herczeg László, majd a Palóczyak kaptak belőle királyi adományt.

Ezután még több tulajdonos van feljegyezve, de a II. világháborúig leginkább a Zörcsey és a Héczei-Baxa, a Patay, Orbánczky, Szőke, Marton, Gamcsik, Rozgonyi és Vitányi családok szerepelnek tulajdonosként.

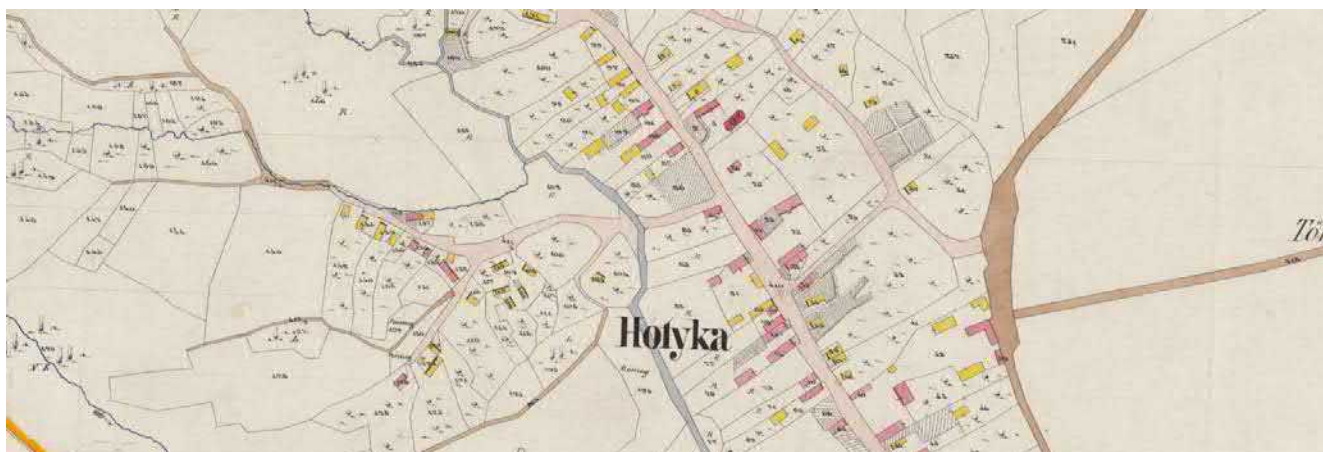
A falu felső részén Meczner Rudolf építtetett klasszicista stílusban egy 12 lakoszobás kastélyt. A falu alsó részén lévő kastélyt Meczner Tibor építtette az 1920-as évek közepén. Az épület annak idején igényesen és korszerűen lett kialakítva, saját áramforrással, telefonnal, gyönyörű parkkal rendelkezett. Ma az egyik kastélyban általános iskola, a másikban orvosi rendelő működik.

1944 őszén mindkét Meczner család elhagyta a falut. Sajnálattunkra a háború végét egyik kastély értékes berendezése sem bírta ki, és nagyrészt elpusztultak a falura vonatkozó írásos dokumentumok is.

A falu fejlődésében annak idején jelentős szerepet játszott a Meczner család. A völgypatakon a múlt században vízimalmokat és egy zúgót építettek fel, továbbá létrehoztak egy halastavat is. Ezekből sajnos mára semmi sem maradt.

Igen jellemző, hogy a településnek ma csaknem ugyanazon határai vannak, amelyek az ősi adománylevéiben olvashatók. Tisztelettel az ősök iránt, jóleső érzéssel állapíthatjuk meg, hogy az Árpád-kori dűlők, illetve helynevek máig fennmaradtak. Bizonyíték erre például a „Mons Popol” - Papaj, mely valaha szőlővel volt beültetve, ma erdőség; a „Rivulus Sebus” – ma Sebes-patak stb. A címerben megjelenő tölgy és a településnévben a makkos előtag is utal a települést körülvevő erdők tömeget adó fájára, a tölgyfára. A tölgy a legrangosabb címernövény a maga nemében.

Örökségünk

Makkoshotyka természeti adottságai, történelmének sokszínűsége, mindenkori lakossága adja azt az identitást, ami épületei, közterületei szintjén is kifejeződik.

A település jellegzetes hegyvidéki halmazfalu részben szabálytalan telkekkel. A falu gerincét a fő közlekedési útvonal a Rákóczi Ferenc utca adja, azonban a főbb magaslati pontokat már a történeti időkben is településképi szempontból meghatározó épületek foglalták el, mint a falu temploma, vagy a kastély, illetve a pincesor. A település idősebb részei a patakhoz közel helyezkednek el, az újabb építésű részek pedig ettől távolabb, a domboldalakra húzódnak.

Makkoshotyka építészeti arculatát alapvetően három történetileg kialakult, funkciójában is elkülönülő építészeti „réteg” ötvözte alkotja. Ezek:

1. A 19. század végén, a 20. század elején épült karakteres (köz-)épületei, úgymint: a református templom és a két Meczner kastély és kertje. Ide sorolható még a Meczner kápolna és a pincesor.
2. Népi építészeti emlékek. Viszonylag kis számú épület. Számos esetben az épületen felfedezhetők a későbbi átépítések nyomai, amik egyre komfortosabbá tették a paraszti sorban élő családok lakóépületeit. A falu központi részén a tájházzal találkozunk, leggyakoribbak a 18–19. század fordulójáról maradt építészeti megoldások.
3. Néhány, a 20. század második felében épült középület, mint a vegyesbolt épülete vagy a Polgármesteri Hivatal épületei. Néhány lakóház is a 80-as, 90-es évek stílusát hordozza.

Makkoshotykán országos védettségű műemlék nem található, mégis a főbb helyi örökségi értéket képviselő épületekről külön is érdemes beszélni.

Meczner kastély - Általános iskola

A kastélyt Meczner Rudolf építtette klasszicista stílusban. A kastélyt - és vele együtt a földbirtokokat - az 1950-es évek elején "államosították", egyszerűen elvette az állam és a leszármazottaknak el kellett hagyniuk az épületet. 2011-ben Makkoshotyka Község Önkormányzata 23 millió Ft pályázati pénz felhasználásával felújította a település központjában lévő Meczner kastélyt, ami eddig is kultúrházként működött és ott működik a Posta és az orvosi rendelő is.

A pályázat neve "Roma közösségi központ kialakítása Makkoshotyka községben" és főként belső felújításokat tartalmazott: nyílászárók cseréjét, festési, burkolási munkálatokat, vizesblokkok felújítását de beletartozott egy akadálymentesített bejárat is a parkoló felől.

Forrás: MECZNER család

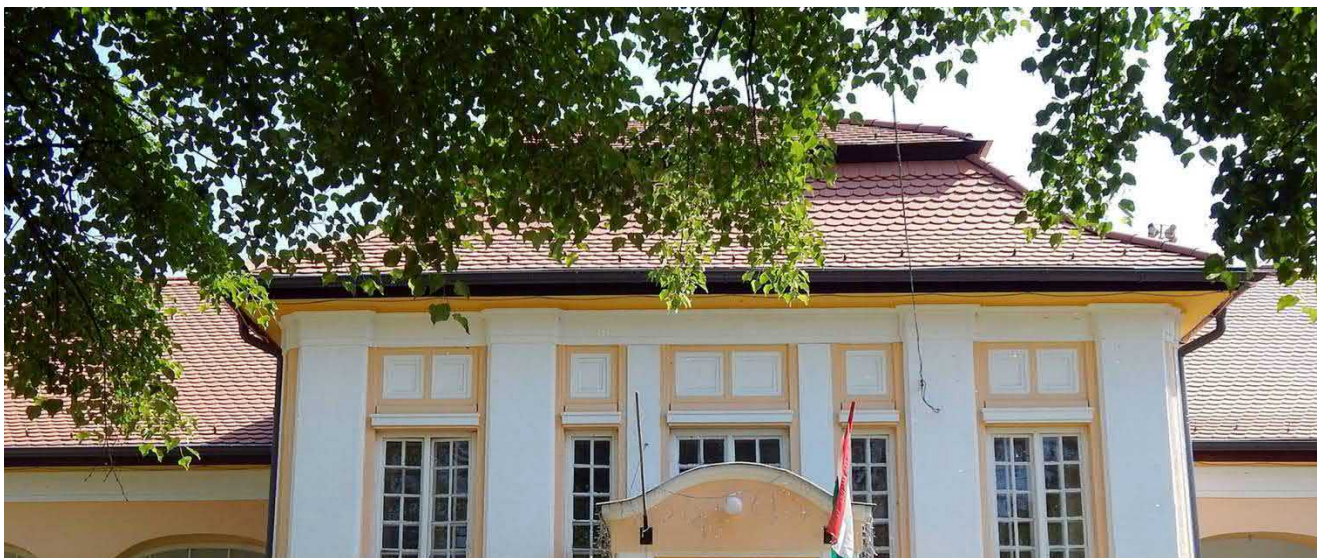
A kastély nyáron 2 hónapot nyitva tart, akkor bentlakásos erdei iskolaként működik.

A kastélyhoz tartozó kert jelenleg az iskola kertje, melyben számos értékes szép kort megélt fa áll. A régi kert szerkezetére azonban nem látni térbeli, kertszerkezeti utalást.

"

Meczner (Deteki és tengerfalfvai). Czimer levelét I. Lipóttól kapta 1702-ben. Kisszebeni régi patricius család, mely Abauj vármegyében 1808-ban kapott donációt Detekre és Tengerfalfára", mely azonban már a XVII. század első felében is nemes volt és nemesi előjogokkal is élt, tagjai amellet, hogy Kisszeben városában szenátorok voltak, Sárosmegye közügyeibe is belefolytak, mint annak táblabírái .A Meczner család Makkoshotyán a kúriákban, majd később Sátoraljaújhelyen élt. A felújított kastélyokban jelenleg általános iskola illetve kultúrház működik.

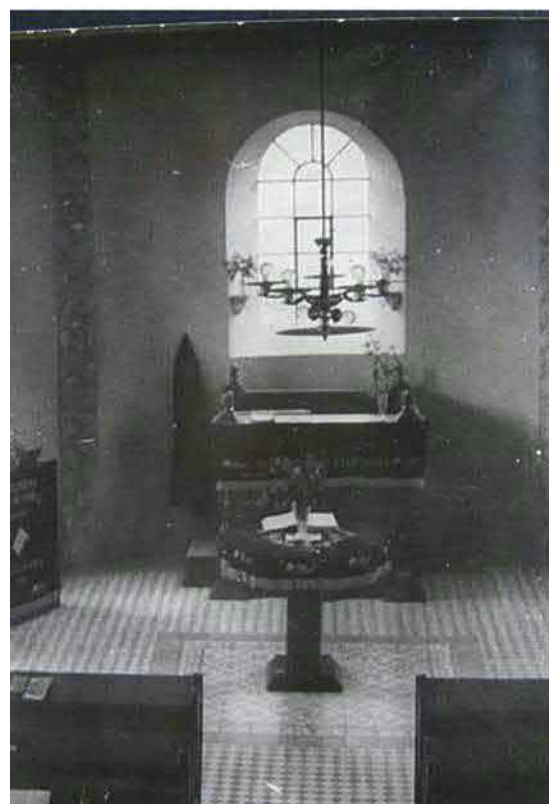
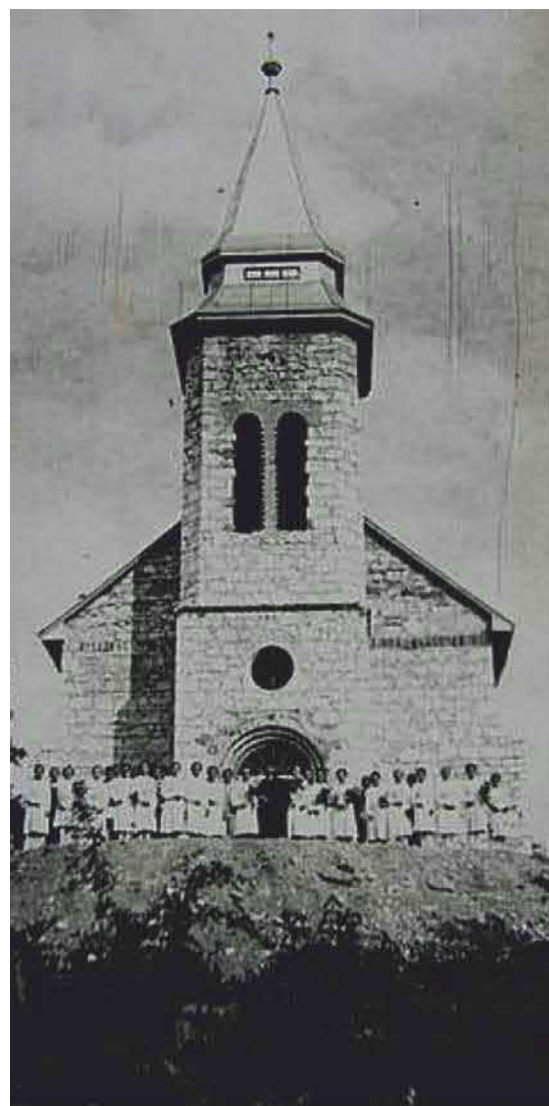
A kastélyhoz vezető tengely két oldalán a régi idöket idéző hársfasor külön értéke az együttesnek.

Református templom

A gyülekezet kicsinek számít, mindössze 260 egyházfenntartó, járulékot fizető tagja van. Ezen felül vannak még a gyerekek, a fiatalok, akik a 18. életévüket nem töltötték be, önálló jövedelemmel nem rendelkeznek. Így körülbelül szűken 300-an alkotják a református gyülekezetet Makkoshotyán, és ennek a gyülekezetnek kell fenntartania parókiáját, templomát, vendégházát, illetve, ha szerencsés évük van, akkor a vendégház önmagát fenntartja – számol be a makkoshotykai református gyülekezetéről Pocsai Ferenc, református lelkész.

Külön is érdekes a falu református fejfás temetője, mely a hagyományos formák mellett sajátos eltéréseket is tartalmaz. Ezen örökség teljesség igényével készített felmérését Horváth Imre, debreceni tanárember végezte az 1990-es évek elején.

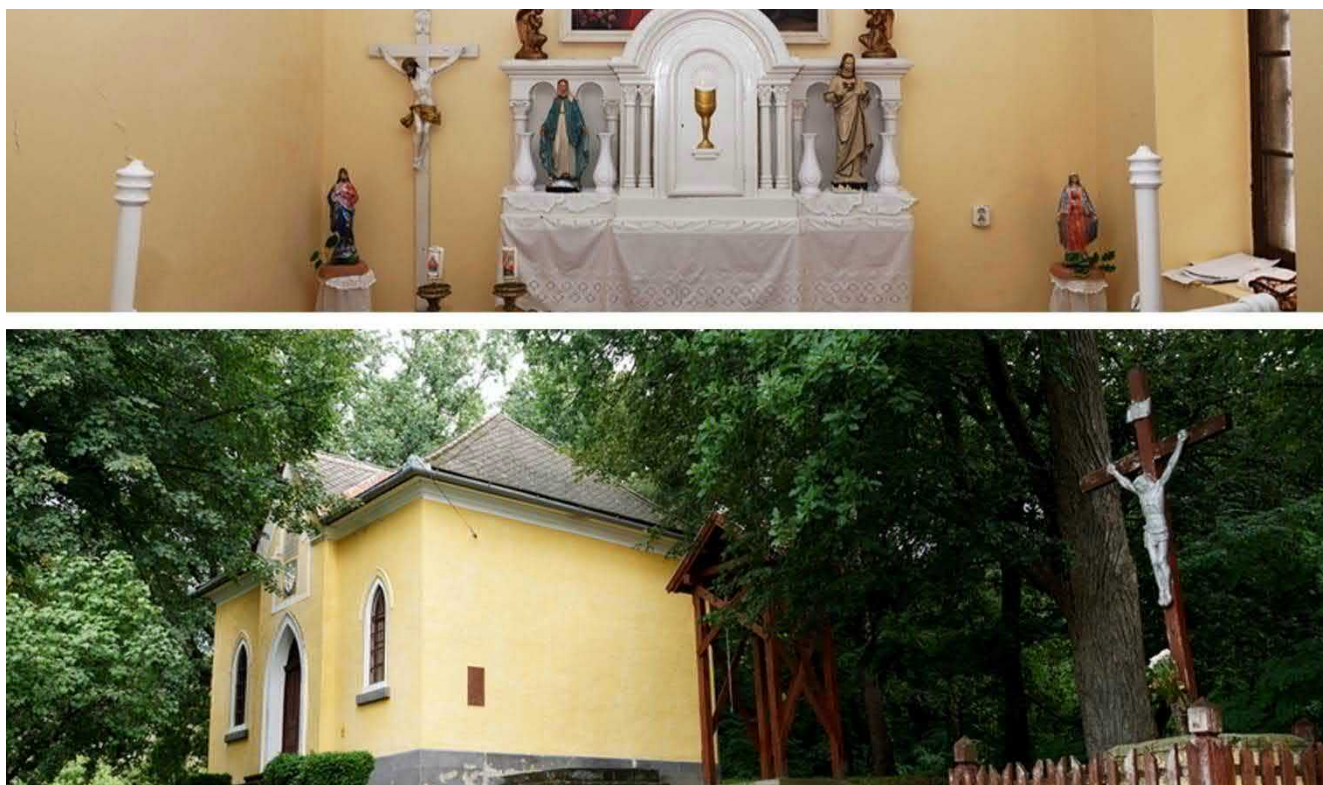
Tájház

A falumúzeum épülete a XIX. század második felében épült parasztház. A hagyományos, három osztatú ház bejárata a pitvarba vagy konyhába nyílik, jobbra az első szoba (ún. első ház), balra a hátsószoza (bizonyos esetekben ez kamra volt). Az összegyűjtött tárgyak a hagyományos paraszti, és módosabb paraszti élet tárgyai. Az udvaron kiállításra került még, a régi, lóvontatású tűzoltó felszerelés is. A falumúzeum minden.

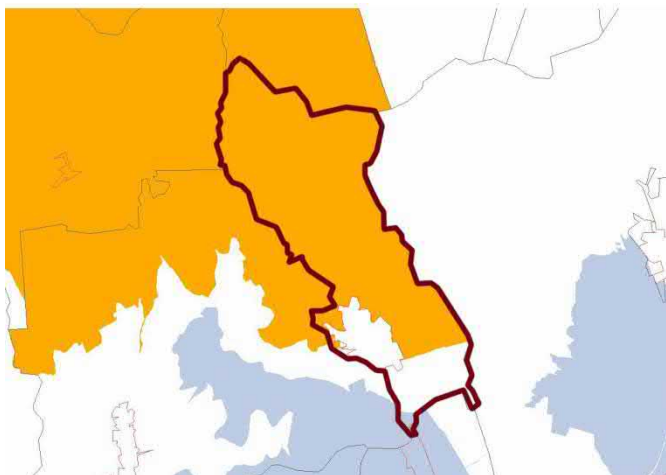
Meczner kápolna

A volt Meczner kápolna 1911-ben épült neogótikus stílusban. A torony nélküli kápolna mellett fa harangláb áll.

Természeti örökség

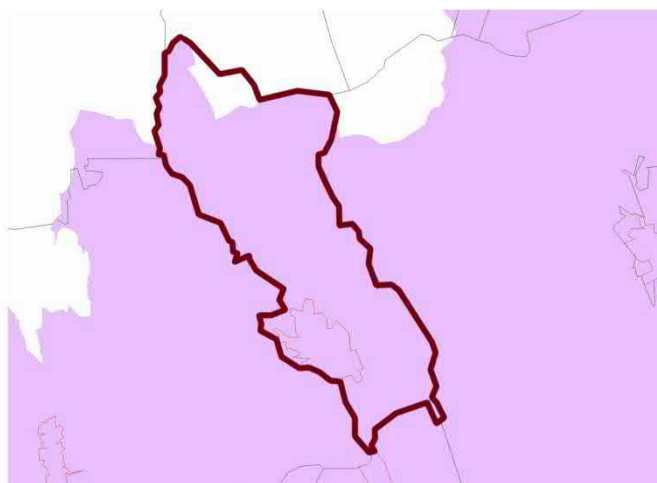
Makkoshotyka esetében a természetvédelem meghatározó jelentőséggel bír, hiszen a Zempléni Tájvédelmi Körzet ölelésében található. A település közigazgatási területét érintő védettségek a következő táblázatban láthatók.

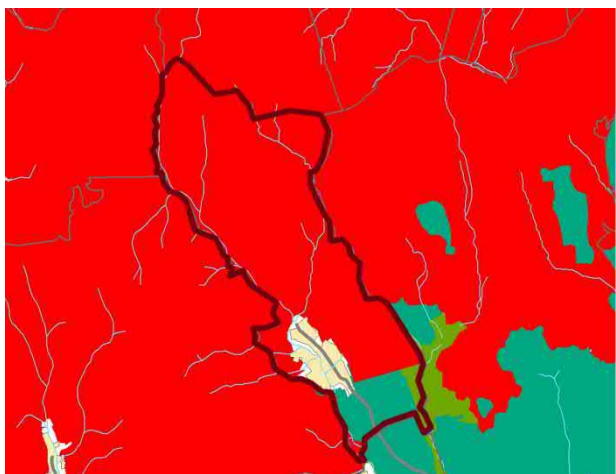
Zempléni Tájvédelmi körzet érintettsége

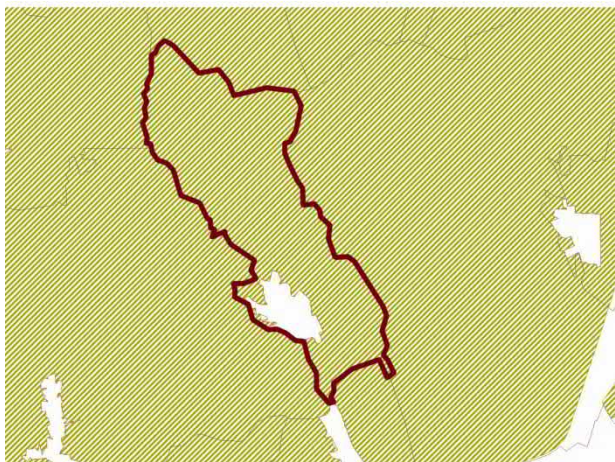
Tájképvédelmi terület lehatárolása

Érzékeny természeti területek lehatárolása

Ökológiai hálózat lehatárolása

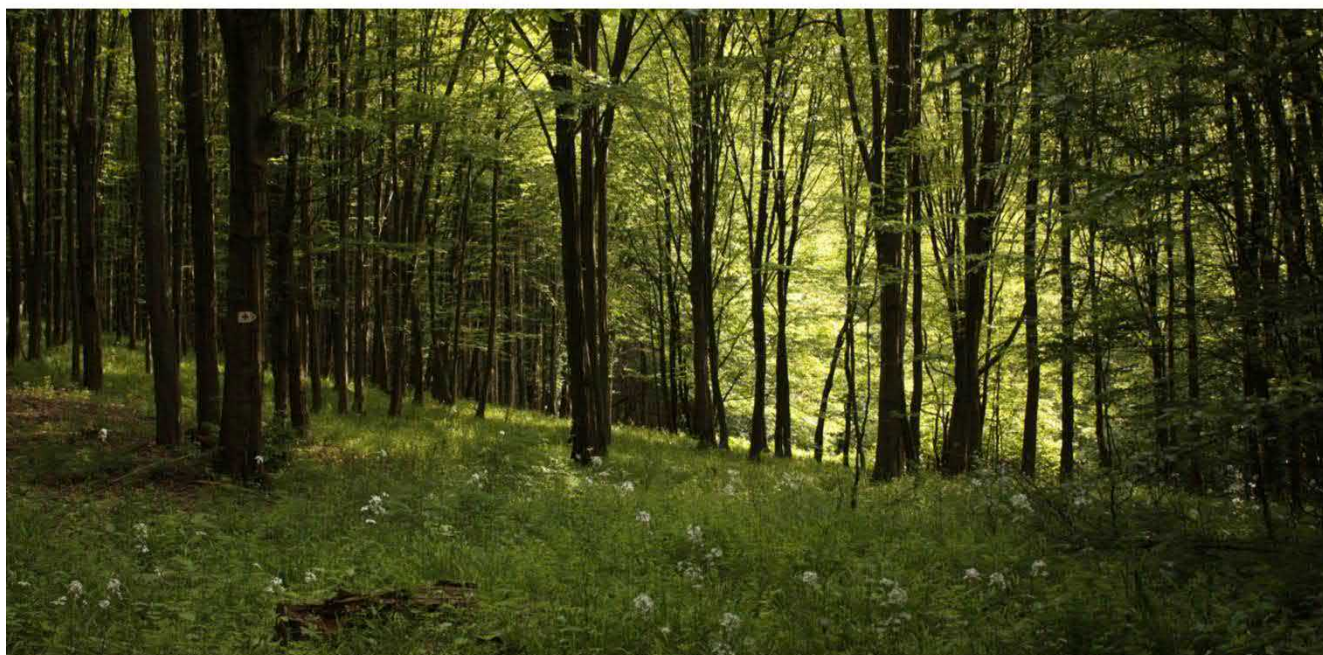
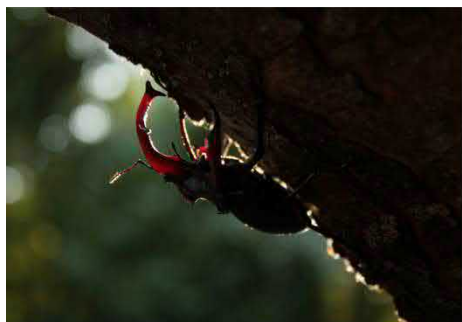
Natura 2000 madárvédelmi terület lehatárolása

Natura 2000, európai szintű védettség érinti a település jelentős részét, mely elsősorban az élőhelyeket védi, ezzel a védett vagy értékes fajok otthonát és önmagukat a fajokat is őrzi. A védettség kihat a gazdálkodás intenzitására, az alkalmazható módszerek és anyagok típusára.

A települést ölelő táj tájképvédelmi övezet része, ezért nem csak a zoológiai és botanikai értékek miatt szükséges a külterületi részek védelme, de tájesztétikai okok miatt is. Érték a kopár sziklás felszín a száraz gyepekkel és a kanyargó patakot követő égerliget is.

Zempléni Tájvédelmi körzet². A terület a Zempléni-hegység, s ezzel együtt az Eperjes-Tokaji-hegylánc részeként északon - Szlovákia területén - csatlakozik a Kárpátok vonulatához. Ez meghatározza éghajlatát és döntően befolyásolja növény- és állatvilágának az alakulását. Állatvilága a sajátos flórához kapcsolódóan szintén rendkívül változatos.

A tájvédelmi körzet hegyeit túlnyomórészt lomberdők borítják: tölgyesek, gyertyános-tölgyesek és bükkösök, a völgyekben futó patakokat égeresek kísérik. Érdekes színfoltként néhol nyíresek, sziklaerdők találhatók. A hegység lágyszárú növényzete rendkívül változatos, sok a közeli Kárpátokkal közös, magashegyvidéki flóraelem. A különböző védett ritkaságokat felvonultató élőhelyek közül kiemelkednek, az orchideákban gazdag hegyi kaszálórétek, a jó vízellátású, tocsogós lápok, a színpompás szilikát sziklagyepek és a savanyú talajú, korpafüves, áfonyás bükkösök, nyíresek.

Tájhasználat

A táj egy érzékeny egyensúlyi állapot megtestesülése, melynek jövője a mi kezünkben van. A települést körülvevő táj az évszázados művelés során létrejött szokások, viszonyok, kulturális és természeti értékek együttesét őrzi és tükrözi. A XXI. században látható tájhasználat egy pillanatkép, melynek megőrzése kiemelt feladat, ennek eszköze pedig a tájvédelem.

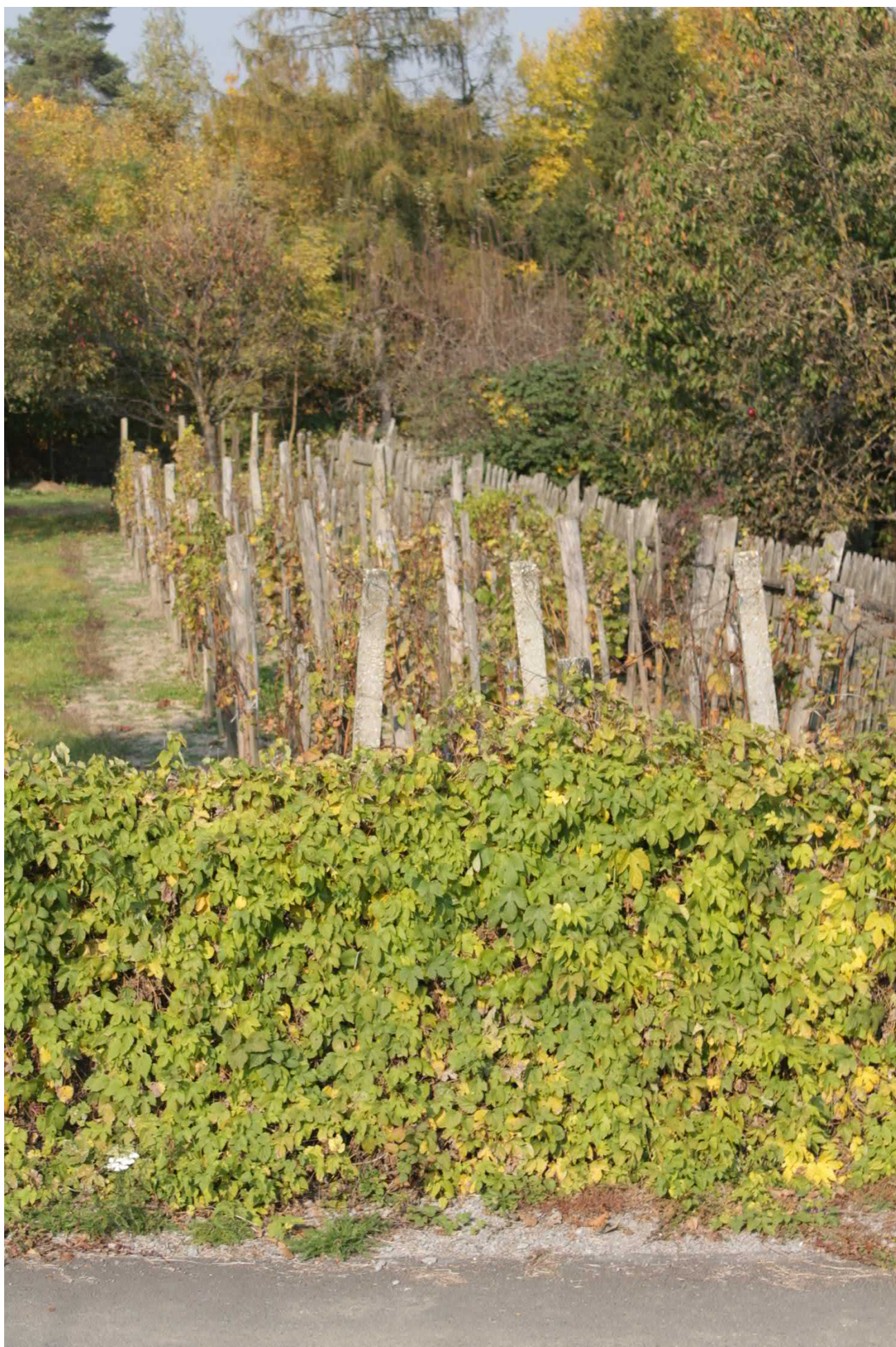
A települést ölelő táj tájképvédelmi övezet része, ezért nem csak a zoológiai és botanikai értékek miatt szükséges a külterületi részek védelme, de tájesztétikai okok miatt is. Érték a lankás, mezsgyékkel és nedves gyepekkel tarkított lankák, és a kanyargó patakat követő égerliget is.

A település környéki mozaikos szerkezetű terület fajgazdagsága és egyedi szépsége a természetvédelmi kezelési tervek alapján, a művelési ágaknak megfelelő használattal őrizhető meg. A művelési ágak arányának és az épületek sűrűségének megőrzése, a történeti tájrendszerhez igazodó használat és fejlesztés különösen hangsúlyos elvárás

Egy táj védetté nyilvánításának célja a táj jellegének megőrzése, természeti értékeinek a felszíni és felszín alatti vizek és vízkészleteknek, és vízgyűjtőinek, az érintett területek erdeinek, termőtalajának és más megújuló természeti erőforrásainak védelme, és a természetszerű gazdálkodási módok elterjesztése révén a vízminőség javítása. E cél a természeti területek élőhelyi adottságainak, természetes terepviszonyainak, vízháztartásának, növénytakarásainak megőrzése esetén teljesül, a történetileg kialakult, racionális tájhasználat, művelési módok fenntartásával. Meg kell akadályozni a települések összenövését, a mezsgyék megszűnését. Erre kell törekedni a következő évek, évtizedek során is, hogy ez az érzékeny védelmi rendszer hibátlanul működhessen tovább.

A történeti térképek tanúsága szerint a Hotyka-patak és az azt követő vízenyős területek a kezdetektől szervező erővel bírt a település életében és a tájban. A falu végén álló malom és a patakig nyúló hátsó kertek intenzív gazdálkodásról nyújtanak tanúbizonyságot. Már a második katonai felmérésen látható a patak nyugati oldalán elindult utca bővítés, illetve pincesor építés. A tájban az erdők és a gyepek dombok domináltak, kevés művelésre utaló nyomot láthatunk, és ezt a karaktert a későbbi évszázadok során is megőrizte a településtől északra fekvő részekben. A falutól délre, a Hercegkúti patakhoz közel találunk művel területeket, szőlő és bodza ültetvényeket.

Hotyka-patak

Makkoshotyka egy varázslatos hegylábi falu, melyben a patak találkozása a lakott területekkel adja azt a hangulatot, melytől Makkoshotyka a környező települések sorából. Ez az adottság olyan egyediséget kölcsönöz a falunak, mely a településen való áthaladáskor érezhető.

A patak élettér, környezet, háttér és közeg egyszerre, mindamellet, hogy az itt lakók életének szerves része. Évszázadok óta alakítja a falu arcát és szervezi életét a Hotyka patak.

A patakok több szinten vesznek részt a település életében.

Elsősorban természetesen életteret biztosítanak különböző állat- és növényfajoknak, melyek a Tájképző Körzet palettáját gazdagítják, valamint étellel töltik meg a nyáresti levegőt vagy a tavaszi pocsolyákat.

A vízfolyásokat övező ligeterdők különleges látványt nyújtanak, ahogy a fák lábbal a vízben állnak, a vízínövények pedig a partra kapaszkodva élvezik a víz nyújtotta lehetőségeket. Ezek a ligeterdők leggyakrabban enyves égerből, fűz fajokból állnak, és a természet érzékeny egyensúlyának indikátorai.

A patakokban található, évtizedek óta koptatott kavicsok közelebb hozzák az emberekhez a geológiai különlegességeket, mert csupán le kell hajolni a vízhez, és a környező dombok, hegyek építő követ foghatja az ember a kezébe, nem beszélve a kövek alatt rejtőző piciny élőlényekről, melyek a falu hagyományosan jó viszonyt ápol.

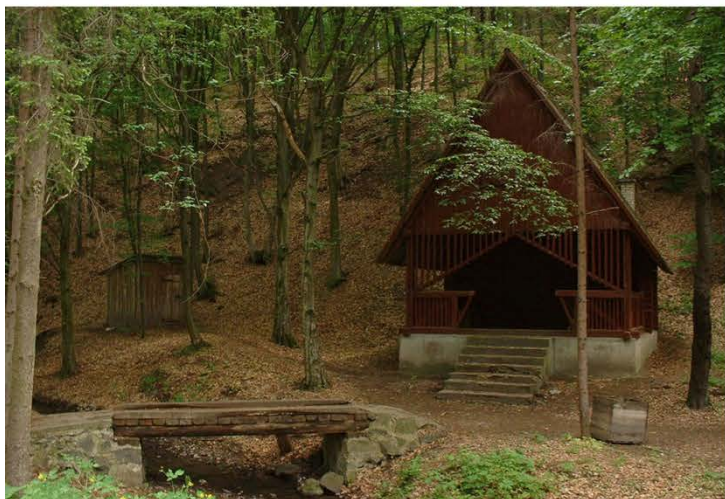
Mint minden vonalas elem a tájban, a patak is ökológiai folyosóként szolgál az állatok, növények és információk számára, mellyel a társulások stabilitásához járul hozzá. Szabályozásával éppen ezt a kulcsszerepét veszítené el, ezért sem a meder kiépítése, sem a növényzet irtása, átalakítása nem megengedett. Hosszútávon a patak jelen állapotában való megőrzésére kell törekedni.

A víztestnek jelentős hőmérséklet kiegyenlítő és klímaszabályozó szerepe van, ami a XXI. századi forró nyarakon kincset ér.

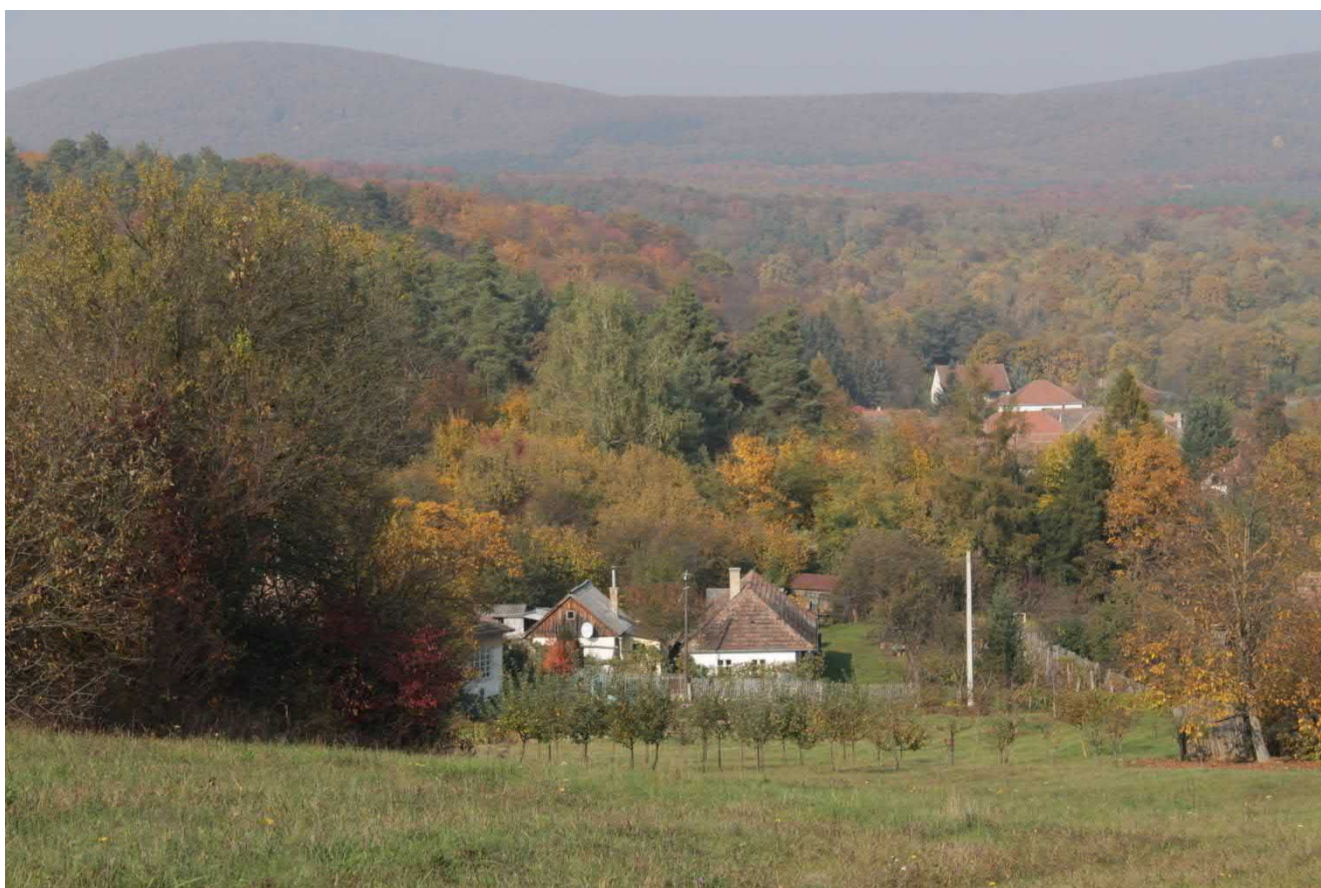

A patakra szerveződő építmények (hidak, gazdasági épületek) építészeti emlékek őrzői, a régi korok építészeti stílusát, technikáig zárták magukba, és az érzékeny szemléletet, mellyel a régi kor embere a természethez viszonyult. Partnerként tekintett a patakra, melynek változásai meghatározták a gazdálkodás ritmusát és határait.

A mai és a régi tájban is karakteres elemként jelenik meg egy-egy patak, mint mezsgye és élő határ művelt és nem művel, vagy lakott és művelt területek közt. A táj ezen lüktetése a ma diverzitásnak nevezett együttes elődje. Megőrzése kiemelt szempont, melynek egyik eszköze lehet a patakkal való ismerkedés, akár az oktatás, akár az egyre inkább elterjedő fényképezés révén. Ennél fotogénebb tájélemet messze nem találni.

Különböző karakterű településrészek Makkoshotykán

Hagyományos falukép

Makkoshotyka település típusa halmazfalu, völgyfőbe húzódó halmazos szerkezet, központi térséggel, körútszerű feltáró utcákkal. A szabálytalan telkeken lakóház és nagyméretű csűrök voltak jellemzőek.

Hagyományos lakóépület-típusa a kontyolt vagy füstlukas (alulkontyolt) tetejű oldaltornácos, körpilléres ház.

A településre elmondható, hogy a 20. sz. második felének általános faluképi átalakulása – a kockaházak és nagyházak nagyarányú megjelenése – jelentős arculati hatással járt. (de található a faluban az egymenetes, hosszanti alaprajzú régi elrendezés kibővítései is) ezért a településkép vegyes képet mutat. Ennek oka lehet a település halmazfalu jellege, az építkezni vágyó fiatalok inkább jól megközelíthető településrészeket választották. Ezért a falu központi részét kell csak építészeti örökség védelmére javasolt területként kezelni.

A település egyediségét adja, hogy a halmazos szerkezet és a patak markáns jelenléte miatt a fésűs beépítés nem szigorú nadrágszíjparcellákat jelent, hanem szabálytalan, szélesebb telkeket, ami a telekhasználat szempontjából kedvezőbb.

A telkek egy része domboldalba simulva végződik, amit jól kihasználnak a hátsó kertben megjelenő pincékkel.

Kockaházak övezet

A hatvanas-hetvenes években erős átalakuláson ment keresztül a falu, megjelentek a „kockaházak”. Ahogy a 20-as, 30-as években divathullámként söpört végig térségünkben a cserépfedés- eltüntetve a zsúpfedeles tetőket- úgy formálta az új stílus is a faluképet. Ezek a 10x10 méteres, sátoztetős, az utcafronton két nagy szobával és két nagy ablakkal rendelkező épületek alapjaiban változtatták meg településrészek, gyakran egész települések utcaképet. A modernizálódó, városiasodó társadalom változó életformájához igazodtak az új házak is a középfolyosóról feltároló alaprajzi elrendezéssel. Lehet őket szeretni, gyűlölni, azonban koruknál fogva lassan e házak is épített örökségünkkel válnak, s sokunk számára a nagyszülők szeretett hajlékát jelentik e házak.

A kockaház a parasztházzal ellentétben tökéletesen megfeleltethető a XXI. századi ember igényeinek. Alaprajza, tömegformálása miatt energetikai korszerűsítése sem ördögösség.

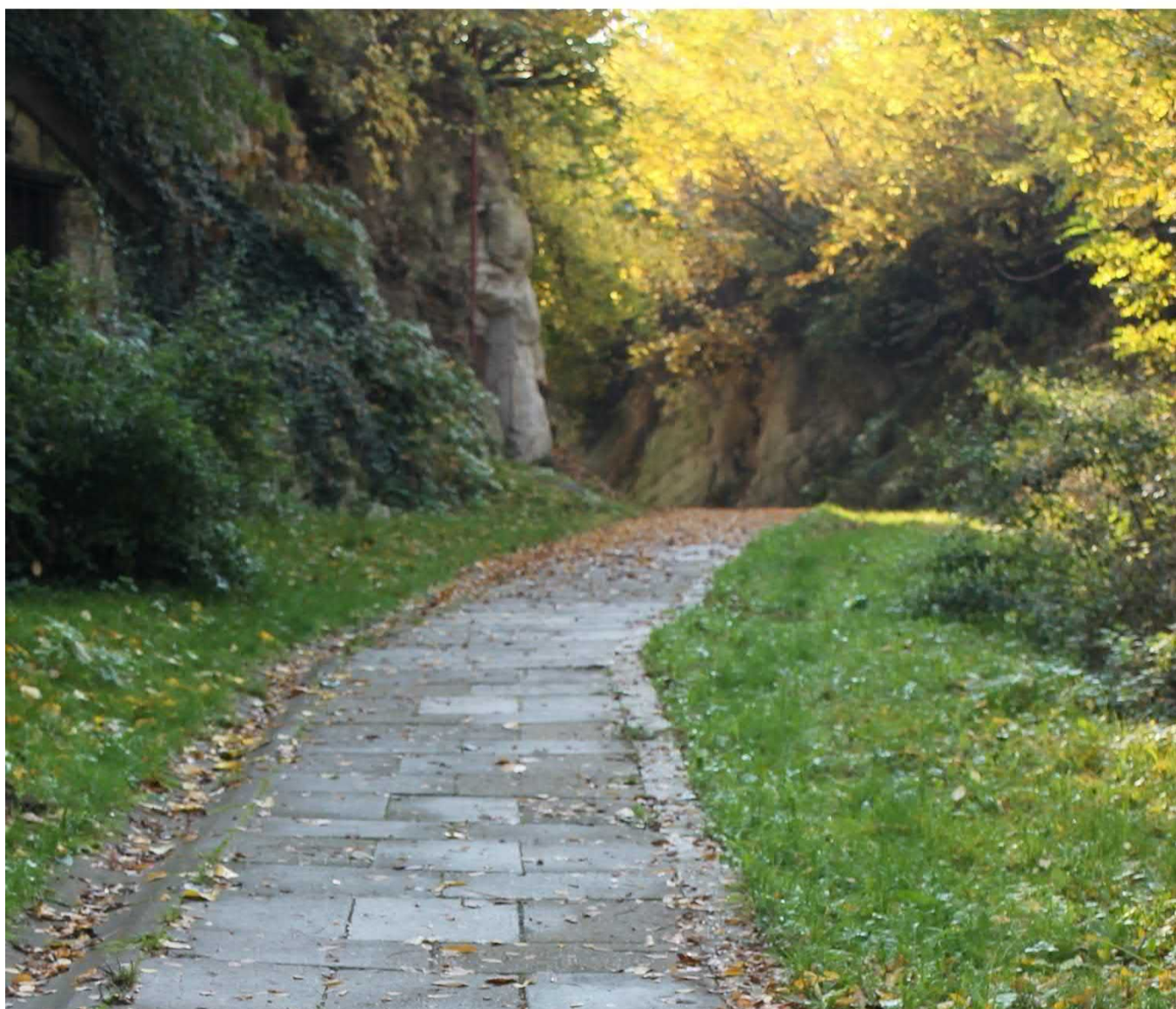
Pincesor

Makkoshotyka belterületén takaros aprócska pincékből álló pincesor található. Részben egy köves, autóval nehezen járható úton, egy különleges, mezei juharos erdőn át közelíthető meg a sor, részben pedig a Kossuth Lajos utca felől.

Az ódon karakter összetevői leginkább az öreg fa kapu, melyek vasalása sok eseménynek volt már tanúja. A pincesor értéke kora és elhelyezkedése miatt vitathatatlan, megőrzése kiemelt szempont.

Ez a terület nem bírja el az új anyagokat. Nem illik ide a horvát mészkő, a színes homlokzat és a betonelem sem.

Építészeti ajánlások

„Jó itt. Nincs más,
csak a kis ház.
Kint csönd és fény.
Bent te meg én.”

Szabó Lőrinc

Az ajánlások kiterjednek minden olyan elemre, ami a településen járva befolyásolja az összképet. Legyen az kerítés, előkert, alkalmazott növények, tornácok, tetődíszek, ajtók, ablakok vagy egyéb díszítő részletek. Mutatunk szakmai szempontból néhány jó példát, ami a későbbi felújításoknál mintául szolgálhat.

A falu szerkezetét, építészeti karakterét tiszteletben tartva e településen elvárás a meglévő településképhez való igazodás, ami elsősorban az új építések léptékét(méretét), a beépítési módot, a tömegalakítását, másodsorban az anyaghasználatot és a részletformálást jelenti.

Hagyományos falukép

Az épület nagysága, alaprajzi elrendezése

A hagyományos faluképi területen a házak magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek utcaképébe. Emeletes épület nem javasolt, legfeljebb tetőtér-beépítéses.

Az épületek utcafronti szélessége se legyen nagyobb, mint a hagyományos szomszédos épületeké, legfeljebb 10-15 %-kal, (ilyen méretnövekedési lépcsők voltak régebben is.) Ez azt jelenti hogy a hagyományosan jellemzően 5-6 méter utcai traktus szélesség felmehet 7-7,5 m-ig. Ha az elhelyezni kívánt funkciók miatt szükséges a nagyobb épületszélesség, az inkább az épület hátsó részén legyen, ami az utca felőli látványban kevésbé zavaró.

Az épületek alaprajzi szerkesztését illetően javasolt az egymenetes, hosszanti alaprajzi elrendezés, lineárisan sorolt helyiségekkel. A hosszúház elleni érv, hogy keskenységébe nem férnek be a korszerű kényelmi berendezések (fürdő, wc, ruhatár stb.). Ha a lakáshasználatban is követni akarjuk a hagyományt, akkor középen a konyha legyen, „ahol az asszony intézi a család dolgait” Ebből a központi térségből nyithatók a lakószobák, esetleg tetőtér. Az új, különleges rendeltetések helye – nagy terasz, műhely, műterem – hátul legyen, ahol elegendő hely van, ott ahol a hagyományos elrendezésben az istálló volt. A gépkocsitároló is inkább a telek hátsó részébe kerüljön, semmiképpen ne az utcáról behajtható pincészin ten.

A 20. század elejétől, főként a módosabb családokra jellemző, hogy a házat az utcai oldalon derékszögben, „vinkellyel” toldják meg, ezzel még egy lakószobát alakítanak ki. Egy-egy épület esetén elfogadható ez a megoldás is, azonban nem kívánatos, hogy ez általános legyen, főleg ott ahol ez az értékes utcai homlokzat és tetőforma visszabontását jelenti.

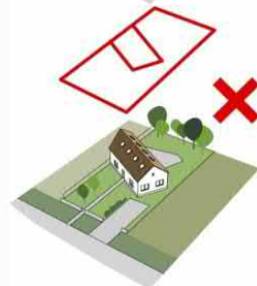

Beépítési mód, telepítés

A településre jellemző az oldalhatáros (fésűs) beépítés, előkerttel vagy előkert nélkül. Az oldalhatáron álló lakóház hagyományosan istállósával folytatódik, amihez további kisebb állattartási és tároló épületek kapcsolódhatnak, előzővel összeépítve vagy különállóan. A lakóházzal átellenes oldalon a szigetszerűen előfordulhatnak kisebb tároló, állattartó vagy egyéb épületek. (udvari kemence, kútház)

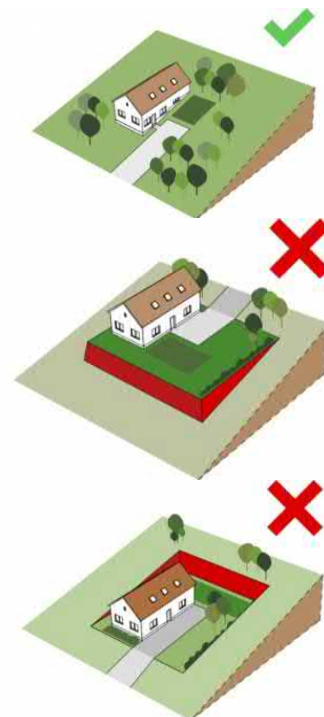
Keskenyebb telekszélesség esetén a keresztcsűrök majdnem a telek teljes szélességét lefedik, a szomszédos csűrök láncolatot alkotnak. Ma már sajnos a csűrök csak részben maradtak meg.

A falukép kialakításában a legszembetűnőbb az utcabeépítettség, azaz hogy a lakóházak az utcához viszonyítva miként helyezkednek el. Makkoshotykára jellemző az előkertes beépítés, ahol az épületek többé-kevésbé merőlegesek az útra, az út (a kerítés) és a ház közé kisebb előkert szorul.

Terepalakítás

Makkoshotyka dombos, ezért a családi házak építésénél lejtős telekre kell számítani. Nem elfogadható az épület földbevájása, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem elfogadható továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedik szomszédjai közül. Jó megoldás a terepalakításnál a családi ház részleges bevágása. Az így kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, kevesebb földet kell megmozgatni. Kiváló megoldás továbbá, ha az épület eleve terepbe illesztve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka minimális. Erre a meglévő épületeknél is számtalan példát látunk, az épület utcai része alápincézett.

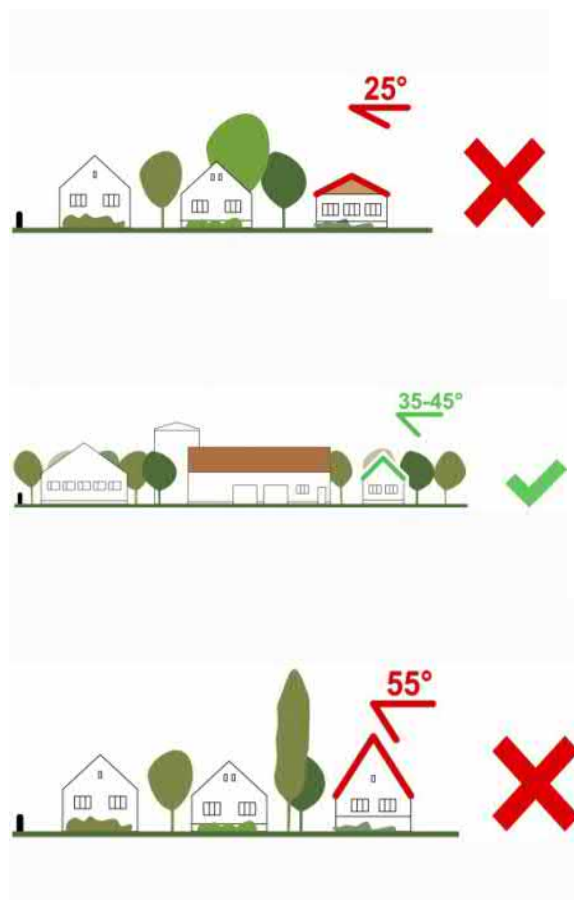

Tetőforma- Tetőhajlásszög

Makkoshotykán az épületek legtöbbszöröse tetőformája: oromzatos konty, kisebb részben kontyolt, de előfordul oromfalas és felülkontyolt tetőforma is. A nyeregtető az épületvégen jellemzően oromfalas. Előfordul, hogy az épületet az oldalkert felé rizalit-szerű bejárással bővíti, ekkor nyeregtetős tetőidom csatlakozik merőlegesen a fő tetőidomhoz. A tetőn nincsenek felépítmények, esetleg egy padlás-szénabedobó.

A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű, így új építésekénél is kerülni kell az összetett tetőidomokat. Felújításoknál, átalakításoknál meg kell őrizni az eredeti tetőformát.

Makkoshotyka hagyományos településrészén a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos. (35-40 fok között) A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek az utcaképhez.

Tetőhéjazat, eresz

Makkoshotyka épületeire a cserépfedés jellemző, mind a lakó mind a melléképületeken. Kisebbségi arányban fordul elő elemes palafedés, (franciafedés).

Tetőfelújításoknál és új építéseknel leginkább cserépfedés használata. Ha lakóépületre már nem alkalmazható, a melléképületen még megfelelő lehet.

Ha új cserepet veszünk, az lehetőleg a régihez hasonló mintázatú legyen: hód farkú, íves vágású, illetve szalagcserepek.

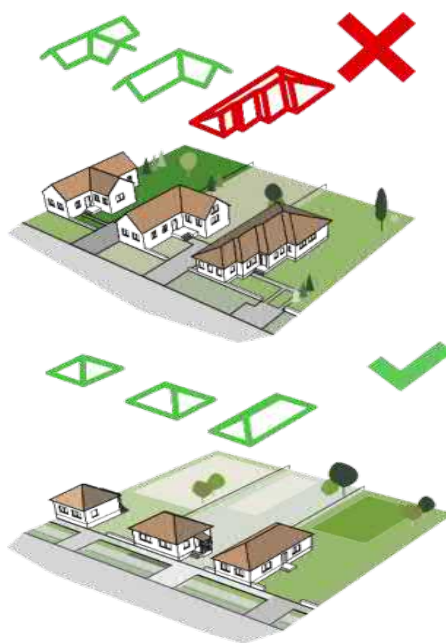
Oromzatos tetőnél sem javasolt a szegélycserép elem alkalmazása, az oromlezárás oromdeszkás.

A tetőn lévő bádogos szerkezetek - oromszegély, kéményszegély – filigrán kilapításuk legyenek.

Megengedhető tehát a kerámia- és beton cserép, illetve a matt cserepes lemez.

Hullámpala, fényes, csillogó cserepes lemez, műanyag hullámlemez, polikarbonát fedések használata nem javasolt.

Meglévő házak utólagos hőszigetelése nem javasolt, legfeljebb hőszigetelő vakolatrendszerrel, a vakolatdíszek utólagos helyreállításával.

Vakolatok, színhasználat

A falakat kevés kivételtől (olykor a vakoldal, végfal) eltekintve az épületen mindig bevakolták vagy sártapasztást alkalmaztak. A falazaton lévő vakolat, mészhabarcos anyaga meszes homok vagy helyben fejtett kőzetliszt, a tapasztásé agyag, agyagos föld. A fal végül meszelést kapott.

Makkoshotyka épületeinek színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat, jellemzők a pasztellszínek, a „föld” színek, és a sárga-rózsaszín kombináció. Nem jellemzők azok az élénk színek, amik a természetben sem fordulnak elő.

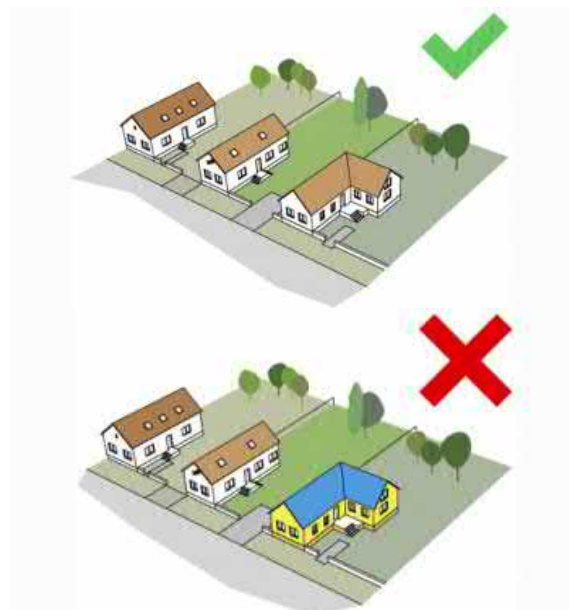
Makkoshotyka hagyományos faluképi területén a mai napig fellelhetők a homlokzati vakolatdíszek szép példái. Gyakori a nyílások keretezése, alatta könyöklő párkány, fölötté szemöldökpárkány, vakolatpilaszterek (oszloputánszatok), kváderezés (téglautánszatú vakolatdísz). Előfordulnak ornamentális vagy geometrikus formákat felvonultató vakolathímek, évszámok.

Épület felújításoknál javasoljuk szellőző vakolat használatát.

A színezés lehetőleg illeszkedjen a település meglévő színvilágához. Kerülni kell a feltűnő, élénk színű, vagy túl sok színt felvonultató színezést. Egy épületen legfeljebb három szín használata javasolt.

Új épületek esetében a régi díszítőelemek használatával óvatosan kell bánni. Sok esetben előfordul a díszítő motívumok bár egy az egyben a régiek másolatai, elhelyezésük, arányrendszerük hibás így az összkép kedvezőtlen. A kivitelezés előtt érdemes megfelelő részletezettségű tervet készíteni, szakember bevonásával.

Mindenképpen kerülni kell az előre gyártott polisztirol díszítőelemeket, mivel ezek minőségükben nem illenek ide.

Kockaházak övezet

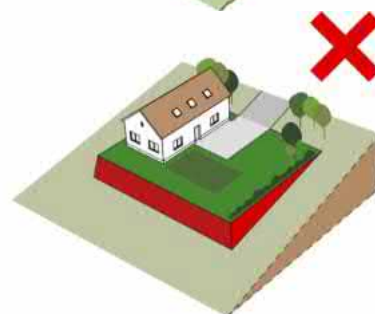
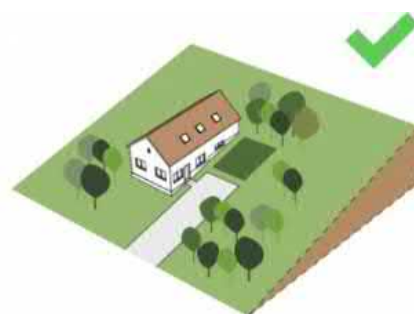
Magasság

Makkoshotyka kockaházak övezetében a családi házak magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek Makkoshotyka kockaházak övezetének utcaképebe.

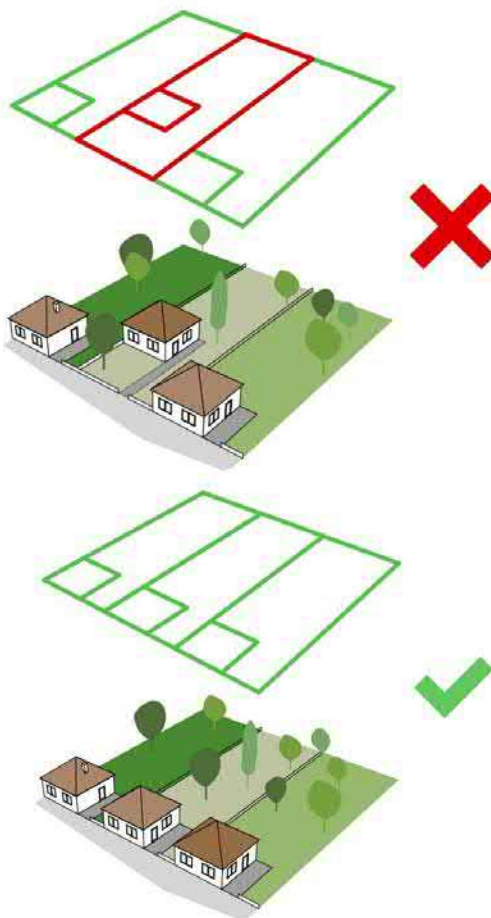
Terepalakítás

Makkoshotyka dombos, ezért a családi házak építésénél lejtős telekre kell számítani. Nem elfogadható az épület földbevájása, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem elfogadható továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedik szomszédai közül. Jó megoldás a terepalakításnál a családi ház részleges bevágása. Az így kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, kevés földet kell megmozgatni. Kiváló megoldás továbbá, ha az épület eleve terepbe illesztve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka minimális. A kockaházak lábazatainak magassága Makkoshotykan jellemzően 60-70 cm.

Telepítés

A kockaházak övezetben a családi házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva védett kert alakítható ki.

Tetőhajlásszög

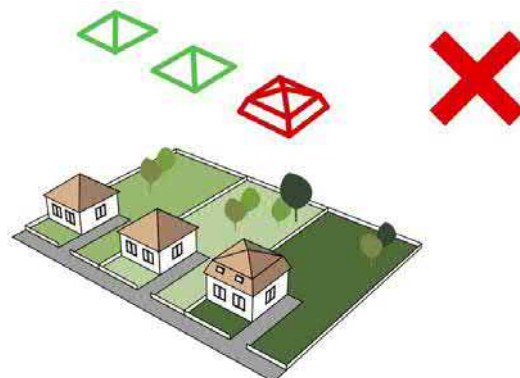
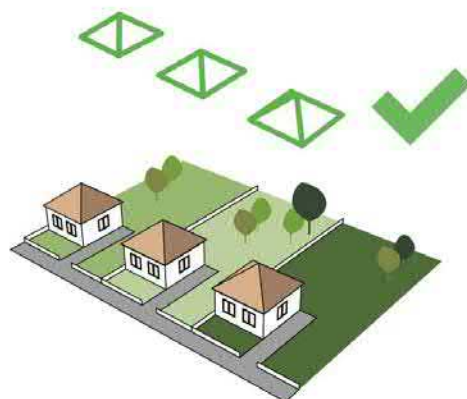
Makkoshotyka kockaházak övezetében a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos (35 - 40°). A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a kockaházak övezet utcaképebe.

Tetőforma

A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű sátozott. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell illeszkedni.

Amennyiben az építési telek körül sátozott épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

Színhasználat

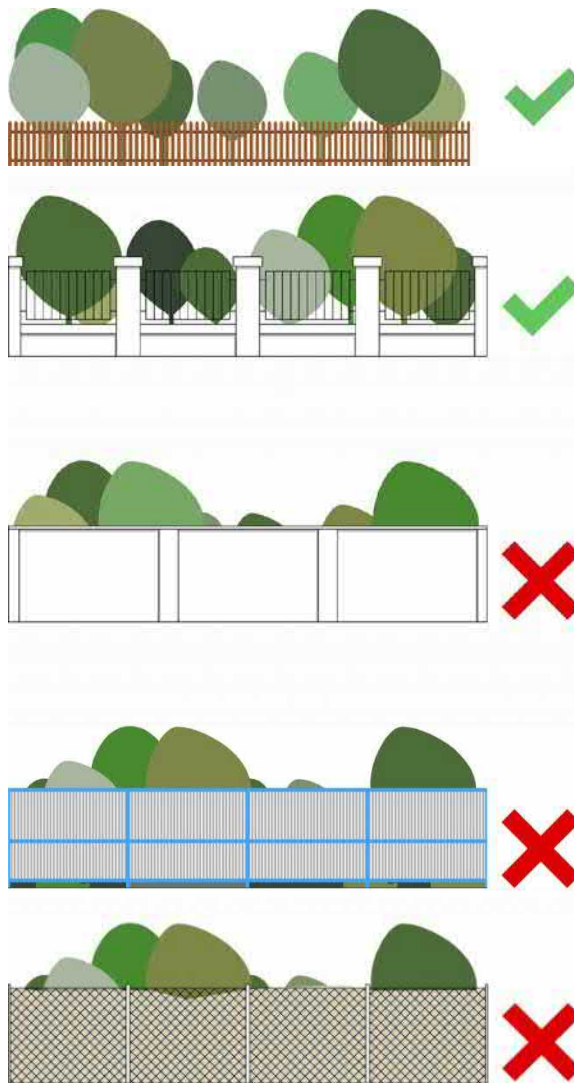
Makkoshotyka kockaházak övezetének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat. Ezen a településrészen is a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat. Az épületek lábazatképzéséhez bátran merítsünk ihletet a településen több helyütt fellelhető geometrikus mintákkal díszített kerítésekből.

Kerítés

Makkoshotyka kockaházak részén az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak. Hagyományosan ajánlott a léckerítés, illetve a falu több pontján fellelhető mívész deszka kapu. Telkek között a fa/betonszlopokra szerelt drótháló elfogadható.

Épített pillérek közt feszülő kovácsolt vas vagy más, legalább 40 %-ban áttört kerítés kockaházak övezetében támogatott.

Kerítések

Ha ránézünk egy utcára, a házak mellett a legmeghatározóbb elem a kerítés, mert nagy felületen tudja gazdagítani az utcaképet. Makkoshotykán még ma is fellelhetők archaikus anyagú és formavilágú kerítések és kapuzatok, amik az új építésnél is mintául szolgálhatnak.

A kerítések anyaga kő fa vagy fém, illetve ezek kombinációja.

A kő kerítések általában sárba rakottak vakolás nélkül, vagy egyszerű vakolással (kanálfröccs-vakolással). Nagyon szépek - és hasznosak - azok a kőkerítések, amik egyben támfalként is funkcionálnak.

A településen egyértelműen a fa kerítések a dominánsak, abból is a vékony léckerítés fordul elő leggyakrabban, színben a natúr fa, sötétbarna, kék, fehér és szürke jelenik meg. Kiegészítő elemeken ezek kombinációja, illetve a piros szín látható.

A szomszédos képen látható kerítésen a léckerítés alkalmazása dicséretes, a ragasztott kő lábazat viszont kerülendő!

A kerítések leglátványosabb eleme a nagy- és a kiskapu. A nagykapu deszkázatos, lehet két- vagy egyszárnyú, borításos. A kiskapuk között szép számmal találunk fedeles ácsolt keretűeket. Ismerünk vésett-faragott díszítésű kapufélfát is a területről.

Már a II. világháború előtt terjedőben volt a drótfonatos kerítés és a kovácsoltvas kerítés, aminek szép példái láthatók Makkoshotykán.

Felújításnál javasolt a meglévő kerítések megtartása. A faluban léckerítés, léckerítés kő lábazattal, kovácsoltvas kerítés elem kő lábazattal és pillérrel, alacsony terméskő fal, illetve fa vagy vékony elemekből álló kovácsoltvas kapu alkalmazása ajánlott, amin keresztül látszanak a szépen rendben tartott kertek, az udvarok és a melléképületek. Teljesen zárt kerítés, kapu alkalmazása nem javasolt.

A keményfából készült léckerítéseknél érdemes odafigyelni a lecek fejének kialakítására: általában hátracsapták és hegyezték azokat. A leceket a tartófára, a rígelre szögezték, szemből a szögezést takaródeszkával borították. A léckerítés mezőit gyakran meszelt kő- vagy téglaoszlopok közé tették, a kerítéseknek lábazatuk is lehetett. A kőoszlopok lezárásául lépcsőzetesen rakott téglagúlát használtak.

A kerítések leglátványosabb eleme a nagy- és a kiskapu. A nagykapu deszkázatos, lehet két- vagy egyszárnyú, borításos. A kiskapuk között szép számmal találunk fedeles ácsolt keretűeket. Ismerünk vésett-faragott díszítésű kapufélfát is a területről. A kapuk vasalásait és zárait a kovácsok készítették.

A faanyagot általában karbollal tartósították, míg a vaskerítést zöld olajfestékkel mázolták. A kerítések előtt járda húzódott, már a II. világháborút megelőzően lehetett betonból vagy nagyméretű lapos kövekből kirakott. Éppen ezért a hagyományos anyagok és színek alkalmazása javasolt. Nem véletlenül alakult ki az a forma és ritmus, amit ma is láthatunk eredeti, vagy adaptált formában. A régi mesterek tudták milyen anyagot, színt és arányt kell alkalmazni. Makkoshotyka település hagyományos részein az áttört kerítések kíváncsok, tömör és nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak.

A falut szemlélve léckerítést, illetve beton, vagy kő lábazattal épült kovácsolt kerítéseket találunk. Érdemes a meglévő, szép példákat megfigyelni, s ezek alapján a faluképbe illeszkedő kerítést tervezni. A teljesen átláthatatlan, tömör utcai kerítés kerülendő. Bár az oldalsó és hátsó kerítések rejtettebbek, mégis érdemes anyagukat, zártságukat átgondolni. Célszerű szem előtt tartani, hogy ezen a vidéken hagyományosan léckerítés választotta el a portákat, majd a 70-80-as évektől fokozatosan teret hódított a fa, vagy betonoszlopokra feszített drótháló.

Járdák, kerti burkolatok

A településen már II. világháborút megelőzően készültek járdák, többnyire nagyméretű lapos kövekből kirakottan.

A 20. század 2 felétől elterjedtek a beton járdák, később a térkő burkolatok. Ha lehet ezek területét minimalizálni kell, a falusi környezettől idegen a faltól-falig burkolt udvar.

Szerencsés, ha az új járdák elemesek, és köztük fű nő. Helyi nagyméretű lapos követ elég nehéz beszerezni, de a tájhoz való kapcsolódás miatt javasolt. Égetett téгла lerakása is megoldás lehet a kertben.

Kompromisszumos megoldásként beton vagy terméskő tipegő kő használható. Ebből az elemből lejtős területen is kialakítható járófelület, autóbehajtó vagy tereplépcső.

Térkő alkalmazása estén kerülni kell a természetidegen geometrikus mintákat - csontkő, fodorkő, hullámkő - inkább maradjunk a legegyszerűbb téglányformánál. Javasolt ökogreen térkő, ahol az elemek között fű nőhet.

Meglévő épületek komfortosítása

Egy 70-80 évvel ezelőtt épült ház átalakítása a mai igényeknek nehéz feladat, de nem lehetetlen.

Az egyemeletes, hosszanti elrendezésben nehezen alakítható ki korszerű alaprajz. Segíthet ha a tornác egy része vagy a kiugró tornáczsalit beépítésre kerül, beüvegezéssel, mellvéd felfalazással. Az épület hátsó kert felőli vége lehet nagyobb arányban üvegezett, folytatódhat ugyanazon tetőidom alatti fedett-nyitott teraszban.

A vizes technológiák a hagyományos szerkezetű régi házakban ugyancsak gondos elválasztást igényelnek. Egy fürdőszoba beépítése például régi vályogtégla, kő, falfazatú házban „kabinelv” szerint – légréteges, vízzáró szerkezeti egységben történhet. A korszerű, egybeépített műanyag falú kabinok (WC, fürdő) behelyezése kitűnően bevált bármilyen régi szerkezetű épület esetén, nyugati országokban általános megoldás.

Fűtéskorszerűsítés, energetikai felújítás esetén biztosan szembesülnek majd a régi kémények avultságával. A településen több helyütt is fellelhetők régi mives téglakémények, melyek azonban gépészetileg avultnak számítanak. Ezek bélelésére többféle megoldás is kínálkozik, érdemes utána járni, hiszen a régi házak ékei a szépen felfalazott téglakémények. Új kémény építéskor törekedjünk a falazott, vagy blokkos elemekből épített kialakításra. Az utólag beépíthető fémkémények kerülendők, amennyiben mégsem megvalósítható a falazott kémény, úgy a fémkéményt mindenképp igyekezzünk utcáról nem látható homlokzatra helyezni.

Alaprajzi területnövekményt padlástér beépítéssel is el lehet érni. Fontos hogy a tetőidomot ne uralják sorolt tetőfelépítmények. Az egykori istállóajtó fölötti padlásbedobóból kiváló tetőablak alakítható ki. Több helyen elterjedt megoldás, hogy a füstlikas tető átépített oromfalán a deszkázat hézagos, ami mögött lévő síkban helyezik el az üvegezett ablakot.

A hátsókert felé eső oromfal, hasonlóan a földszinhez, nagyobb üvegfelület elhelyezésére alkalmas. Ha szükséges még tető bevilágító, inkább tetősík ablakot használjunk, de csak egyet-egyet tetőfelületenként.

Új építésű házak formálásánál javasolt a helyi motívumok, szerkezetek, jellemző építőanyagok használata, - többek között ez is a célja jelen Arculati Kézikönyvnek - azonban az fejlődés nem állhat meg, egy-egy új építészeti elem, modern formálás is feltűnhet az új épületeken. Azonban fontos, az új házak ne minden elemükben akarjanak mások lenni, az illeszkedés legyen a fő szempont.

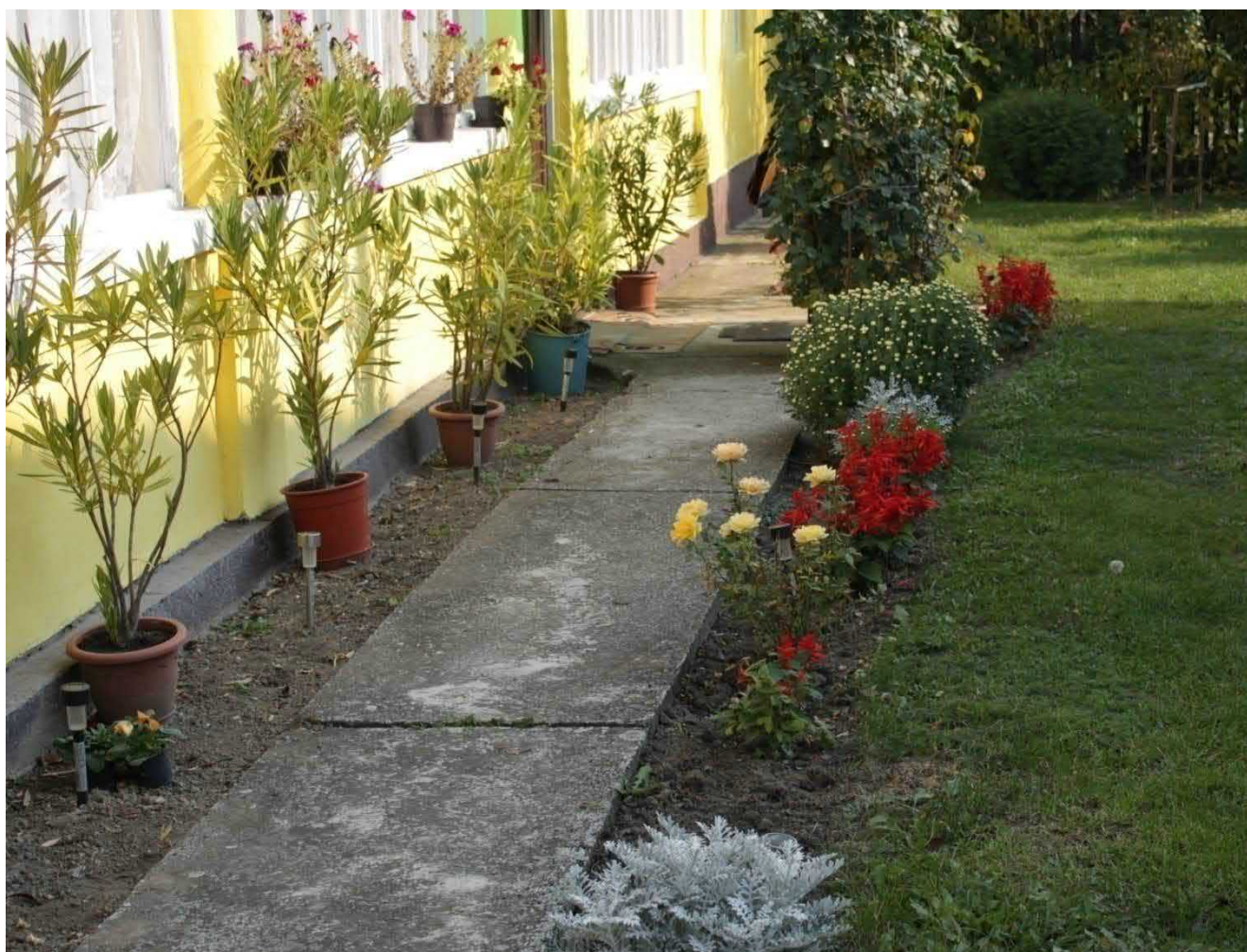

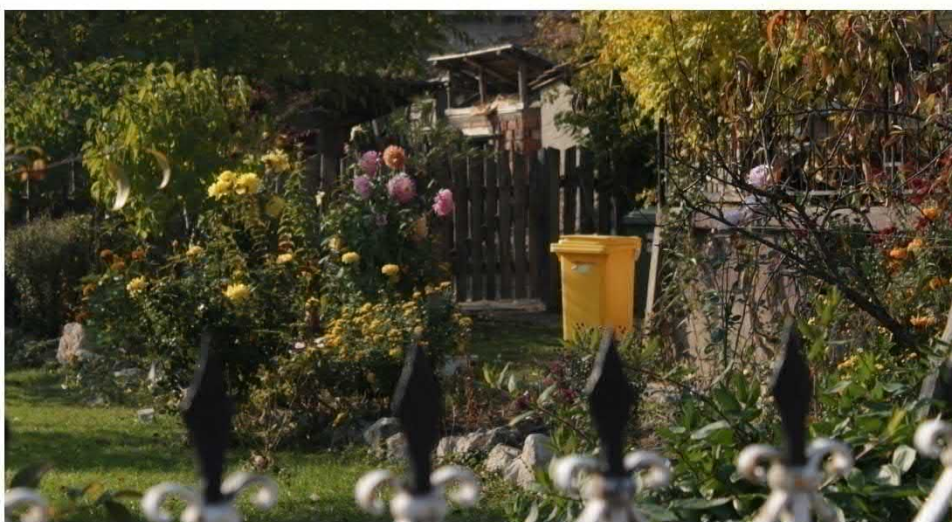
Kertek

A rendben tartott kertek a falu ékei lehetnek, főleg, ha a gazda gondossága az előkertben is megmutatkozik. Több szép kertet és kertrészletet találhatunk Becskeházában. A gondozott kertek egy ápoltság, élettel teli faluképet adnak, mert a kert az élet tere és a hagyományos falusi porta része. Nincs parasztház kert nélkül.

Ha az épület szempontjából nézzük a képet, akkor képzeljünk el telket csak épülettel és kerítéssel rajta. Meztelen! Ha ugyan ezt a házat előkerttel, bokrokkal, szépen rendezett gyepel és fákkal képzeljük el, sokkal vonzóbb és élhetőbb együtttest látunk. Összetartozik a zöld és az épített környezet, egymás kiegészítve adnak egy egészet.

Az előkertben a színek megjelenése, az épület előtt a bátor forma-használat, és alacsony, maximum 1 méter magas növények a hátsó kertben pedig a nyírt gyep és az idős fák gondozása ajánlott. Ha van tornáca a háznak, és a tulajdonos nem sajnálja eltakarni a faragásokat, akkor ajánljuk futó növények, különösen szőlő ültetését a tornác lábához.

Növények

Növények a kert csodái. Színesek, illatosak és szinte egész évben megörvendeztetik a kert tulajdonosait. A növények hálásak, meghálálják a törődést, a gondoskodást, és cserébe ellátnak minket szemet gyönyörködtető látvánnyal, ínycsiklandó terméssel.

A településen járva látszik, milyen növények érzik jól magukat, és mik jellemzők a falu egészére. Makkoshotyka esetében számos falusi környezetbe illő növénnyel találkozhatunk, amik további telepítésével üdeséget adhatunk az utcáknak.

Egy virág bájos, két virág kedves, sok virág döbbenetes hatást tud elérni, ezért javaslatunkban a közterekre vonatkozóan tömeges ültetést ajánlunk. Ezt legkönnyebb évelőkkel vagy magról vetett virágokkal lehet megtenni.

Ajánlott virágok:

- japán gyöngyvessző / *Spirea japonica* 'Shirobana', 'Genpei'
- menyecskeszem/ *Coreopsis laciniata*, *C. tinctoria*
- borzas kúpvirág / *Rudbeckia hirta* 'Glória', 'Napfény'
- díszgyertya / *Gaura lindheimeri* 'Gambit White', 'Siskiyou Pink'
- dísz orbáncfű / *Hypericum calycinum*, *H. androsaemum*
- pillangóvirág / *Cosmos bipinnatus*

A fák az utca és a település ruhái. Ha felülről ránézünk egy falura, meglepően sok zöld felületet, és ezen belül sok lombot látunk. A hagyományos faluképhez hozzátartoznak az idős lombos fák, és a girbe-gurba gyümölcsfák.

Egy idős fa értéke abban rejlik, hogy 100 év alatt számtalan hatás érte, számtalan sérülés érte, mégis áll, terem és árnyékot ad. Minden meglévő, idős fát meg kell becsülni a faluban, kiemelt figyelmet érdemel a templom előtt álló hársfa, illetve a főutcán álló példányok.

Makkoshotyka központjában, ha fásításra kerül sor a következő fajokat ajánljuk ültetésre:

- fehér vagy fekete eperfa / *Morus alba*, *M. nigra*
- helyi szilva fajták / *Prunus domestica* ssp.
- szomorú fűz / *Salix alba* 'Tristis'
- kislevelű hárs / *Tilia cordata*, *T. cordata* 'Debrecen'
- nagylevelű hárs / *Tilia platyphyllos* 'Pannónia'

A belterületen kívül eső zöldfelületeken is szükség van a fákra, akár egyedül akár ligetben állva. Értékként tartjuk számon a réteken, legelőkön, kaszálókon álló hagyásfák, mert árnyékot és élőhelyet jelentenek a határban. A leggyakoribb hagyásfa fajok:

- egybibés galagonya / *Crataegus monogyna*
- vadkörte / *Pyrus pyraeaster*
- mezei juhar / *Acerc ampestre*
- vénic szil / *Ulmus laevigata*

Tornácok

A hagyományos magyar lakóház leglátványosabb építészeti eleme a tornác, aminek Makkoshotykán is szép példái találhatók. A tornác a zárt lakótereket kiegészítő, közlekedésre, tárolásra, esetleg munkavégzésre használt fedett-nyitott tér. A forró nyári napot leárnyékolja, de az alacsony téli napsugarakat beengedi.

Funkcionális indokltsága mellett díszíti a házat, a család vagyoni helyzetének jelölésére is szolgál.

A makkoshotycai tornác oszlopainak anyaga lehet kő, téglá vagy fa, vagy ezek együttesen. Az oszlopokat alul kő mellvéd vagy fűrészelt díszes deszkamellvéd, felül gerendás áthidalás vagy falazott ívek kapcsolják össze.

A deszkákat egyszerű páccal, kencével kenhették, színük szinte mindig öregbarna.

Makkoshotyka egyes épületein jellemző a rizalit szerű tornáckiugró építése. Helyi jellegzetesség a kör alakú tornác pillér, akár fából, kőből vagy téglából egyen rakva, illetve az üvegezett veranda szerű tornác kialakítása.

A régi tornácokat helyre kell állítani! A rekonstrukciónál ügyelni kell az egykori szerkezeti illesztésre, a pótlások pontos cseréjére, mindehhez rajzoljuk meg a pontos sablont. Festést csak favédő sötétbarna pácot (paliszander) használjunk, esetleg lenolajos kenést, a többit bízzuk a nap barnító ibolyántúli sugárzására.

Új tornác építésénél – hasonlóan a ház többi díszítő eleméhez – gondos tervezést és visszafogottságot javaslunk. A díszítő motívumok másolása nem garantálja a sikert, szükséges a megfelelő arányrendszer, a jó szerkezeti kialakítás megtervezése, amihez szakember bevonását javasoljuk.

Ajtók, ablakok

Makkoshotykán szép régi nyílászárókat találunk, amik az korabeli asztalosmesterek remekei.

A 20 század fordulójától általánosan elterjedtek az 1:2 arányú, cca 1×2 m-es, alul felnyíló, felül bukószárnyas három vagy hatszemes, kettős gerébtokos ablakok. Az ettől korábbi nyílászárók kisebbek. A 20 század második felétől megjelennek a háromosztatú „tüzépes” ablakok

Az ajtók a lakórészen felül ablakosak, a külső, gyakran kétszárnyú köpenyajtókon ablak nincs. Minden ajtó jellemzője, hogy filungosak, azaz betétesen kazettásak, a betéteken gondosan profilgyaluval megmunkált szegéllyel.

Felújításnál javasolt a régi nyílászárók megtartása, asztalos felújítása. A korszerű hőszigetelt üvegezések fogadásához nagyobb tokprofilszélesség kell, ezért ha szükséges hőszigetelt üvegezés, az a belső szárnyra kerüljön, ami az utcáról nem látszó.

Újépítésű ház esetén a homlokzati arányoknak, a nyílások arányrendszerének, osztásrendjének megtartása javasolt. A környékünkön létezik olyan asztalosműhely, ahol a régi nyílászárók szerkezeteivel azonos, de hőszigetelt új nyílászárókat tudnak gyártani.

Műanyag nyílászárók nem ajánlottak, a hagyományos utcaképet megtörik.

A szomszédos képen látható ablak jó példa, mert a tulajdonos megtartotta a hagyományos osztású, fa keretes ablakot. Az épület előtt látható kerítés viszont nem követendő példa.

Homlokzatok

A településen számos jó állapotú, szép homlokzattal találkozunk, melyen az alapvető karakterjegyek szépen követhetők. Ilyen például a szimmetrikus vakolatdísz elrendezés, a padlás szellőzését szolgáló kis ablak, a faablakot keretező motívumok vagy a falfülke.

Nem általános, de döntő hányada az épületeknek könyöklő vagy szemöldök párkánnyal osztott, melyet cserépsor védett az időjárás viszontagságaitól.

Leggyakoribb alkalmazott motívumok a liliom, levélcsozor, önálló levél, mindezek egyedül vagy díszes keretbe foglalva. Az egész településre szolid, pasztell színek (fehér, sárga, szürke, halvány kék) alkalmazása jellemző, fehér háttérrel. Egy-egy házon címer is megjelenik, ami a módosabb családok kiváltsága volt akkoriban. A függőleges osztás az úri kastélyok oszlopait idézi (pilasztér), melyek végén oszlopfők díszlegnek. Az idő előre haladtával, a először a követ imitáló díszítések (kváderek) jelennek meg, majd a 20. század második felében már a geometrikusabb díszítés tör előtérbe.

Kockaházak esetén sávós díszítés, vakolatképzés javasolt az épület optikai nyújtása érdekében. A településen jelenleg található homlokzatszínek mindegyike választható, nem látni nagyon élénk, az összképet megtörő házat az utcákban.

Gazdasági épületek

A ház mellett a telek egyéb építményeiről sem feledkezhethünk meg, amikor a jellemző településképi elemeket vesszük számba. Szinben több helyütt a mai napig megtalálhatók a hagyományos paraszti gazdasághoz kapcsolódó melléképületek, mint istálló, csűr, disznó- és baromfi ól, udvari kemence, fészter, nyári konyha, kukoricaszárító, árnyékszék stb.

Az istálló ritkán épült külön, szinte csak abban az esetben, ha a ház folytatásaként nem fért el. Fontos gazdasági építmények voltak a rovátekosólak: a disznó- és tyúkol, melyek korai darabjain ősi ácsszerkezetek rögzültek. A gazdasági melléképületek a gazdálkodó építészet szabályai szerint évszázadok alatt kialakult logikus rendben helyezkedtek el, de úgy, hogy a portahasználat funkcionális igényei mellett a szomszédság és a település érdekeit is figyelembe vették. Az épületek használatához tehát egy egész településre kiterjedő közmegegyezésen alapuló, gazdálkodó életforma tartozott, ahol a szereplők figyelembe vették egymás érdekeit, együttműködtek egymással (pl. csorda, konda kihajtás, legeltetés rendje, közös használatú utak karbantartása stb.)

A 20. század második felének társadalmi átalakulásai ezt az évszázados gazdálkodó rendet is megtörték, a gazdálkodó épületek funkciójukat veszítették. Ezzel felvetődik a kérdés milyen funkciót kaphatnak ezek?

Az első és legfontosabb, kialakítani annak feltételeit, hogy aki arra vállalkozik, hogy vidéken újra gazdálkodásba kezd, ezt megtehesse. Az 50 évvel ezelőtti hagyományos portahasználat ma már nem versenyképes, meg kell teremteni a korszerű gazdálkodás feltételeit. A nagyüzemi tömegtermeléssel szemben Szinben inkább a minőségi terméket előállító kisüzemek lehetnek versenyképesek: biogazdálkodás, kézműves húsárú-, tejtermék előállítás, gyümölcscsodolgozás, méhészet stb. A hagyományos épületek átalakítással alkalmasak lehetnek ezekre a funkciókra. Amennyiben egy porta terület nem elég, megoldás lehet két egymás melletti telek megvásárlása, közös használata. Amennyiben új épület szükséges, akkor annak elhelyezésénél, formájának, anyagának megválasztásánál arra kell törekednünk, illeszkedjen a hagyományos rendbe. Pl. a ma népszerű, acélvázaz fémlemez szendvicspaneles mezőgazdasági épületek tájidegenül hatnak. Kompromisszumos megoldás lehet, ha gazdálkodásra olyan telket választunk, aminek hátsókertje a külterülettel határos, így az ilyen jellegű épületek úgy helyezhetők el, hogy ne zavarja a falu képet. Másrészt a tevékenységgel járó ki- és beközlekedés, anyagszállítás, állatok ki-behajtása sem terheli a falut. A település szabályozási tervét ezen szempont figyelembe vételével kell elkészíteni.

A hagyományos gazdasági épületek átalakítással alkalmassá tehetők arra, hogy a lakóház kiegészítéseként lakó, szálláshely vagy tároló funkciókat fogadjanak. Erre több jó példát látunk nem csak Nyugat-Európában hanem pl. Erdélyben is. A csűrök többszintes belső tere izgalmas közösségi-szálláshely épület lehet, vagy lehet belőle garázs. A nyári konyha, fészter lehet egy vendéglátó apartman. Veszélyt rejt az, ha a falusi turizmus égisze alatt a hagyományos paraszti gazdálkodás épületeit és eszközeit használhatatlan kiállítási tárgyként értelmezzük, ezzel állnépi romantikát teremtünk. (pl. muskátlival megpakolt szekér) Legjobb, ha a falusi turizmus működő élő gazdasággal párosul, így több lábón álló vállalkozás jön létre. A gazdálkodás és a turizmus ne egymást kizáró, hanem egymást erősítő legyen. A meglévő gazdasági épületek karbantartása-felújítása elengedhetetlen. A bárdolt keményfa elemeket elég nehéz pótolni, megoldás lehet bontásból beszerezni. Ha másként nem lehet megmenteni, ezek az épületek szétszedhetők és újraépíthetők másik helyen.

A hagyományos gazdasági épületek - vagy csak egyes elemük, pl. szerkezeti megoldásaik, anyaghasználatuk, tömegformálásuk - mintául szolgálhatnak új gazdasági vagy turisztikai-közösségi épületek építésére is. Például a ma divatos dézsás fürdő elhelyezhető egy csűrben, vagy a hagyományos csűr helyén épült új fa épületben. Nem szerencsés, ha az új épület telepítése olyan helyre történik, ahol a hagyományos portán nem volt épület, pl az udvar közepére helyezett kiülős szaletli.

Falazati anyagok

A falszerkezetek sokfélesége a magyar építészetben részben történeti fejlődés eredménye, részben a helyben elérhető építőanyagokból eredő kényszerhelyzet folyománya.

Makkoshotyán a mai napig megmaradtak az ősi szerkezetnek számító favázas falak szép példái. Ezeknél a talpas keretváz aszerkezet közé vázkitöltésként tapasztott sövény (patics), vályogtégla vagy lécek közötti vályogtömés kerül. Ezek a kőalapra épített talpas-váz aszerkezetek szinte kizárólag 19. századi épületek, s ezért meglehetősen ritkák, ezért nagy értéket képviselnek, megőrzésük különösen indokolt.

A Makkoshotyai lakóházak többségére a vályogtégla fal, égetett téglafal és kőfal jellemző. A kőfal anyagát a falu határában fejtett üledékes kőzetek adják, főként mészkő és sífer (agyagpala, homokkő). A köveket igyekeztek laposra hasítani, hogy a fal sorosan rakható legyen. A teherhordó falak átlagos vastagsága 60–80 cm, a belső falaké hasonlóképp.

A falazat kötőanyaga a régebbi épületeken sár vagy pelyvával kevert sár, csak később jelenik meg a mészhabarc, és a cementes mészhabarc használata. A nyílászárókat felülről kőből vagy téglából rakott teherhárító ívek zárják le.

Ugyanazon épületen többféle falazóanyag is jelen lehet, ez lehet az építéskor is így, de lehet a későbbi bővítés, átalakítás jele is.

Épületbontásnál érdemes a bontott anyagokat újrafelhasználni, főleg a helyi követ, ami más anyagokkal nem pótolható. (Rendkívül ellentmondásos, amikor a természetesség érzetét szeretnénk kelteni több ezer km-ről behozott kínai kőanyaggal.)

Új építéseknel természetesen megkerülhetetlen korszerű kerámia termékek használata.

A környezettudatos modern építészet újra felfedezte a vályogtégla, illetve a favázas, vályogtégla vázkitöltésű falelőnyeit, egyszintes épületeknél az 50-60 cm-es vályogtégla fal sem esztétikai, sem szerkezeti kifogás alá nem esik, ha vályogépítés alapelveit betartják. (Szilárd alap, vízmentes hely, szigetelés, rendszeres karbantartás és használat.) Hőszigetelés, hőszabályozás nem kell, helyi gyártása energiatakarékos és munkaalkalmat is jelenthet.

A kőfal hagyományos ugyan, de rossz hőszigetelő képessége miatt fűtött épületekhez nem javasolt használata, annál inkább fűtetlen tárolóépületekhez, támfalakhoz.

Külterület

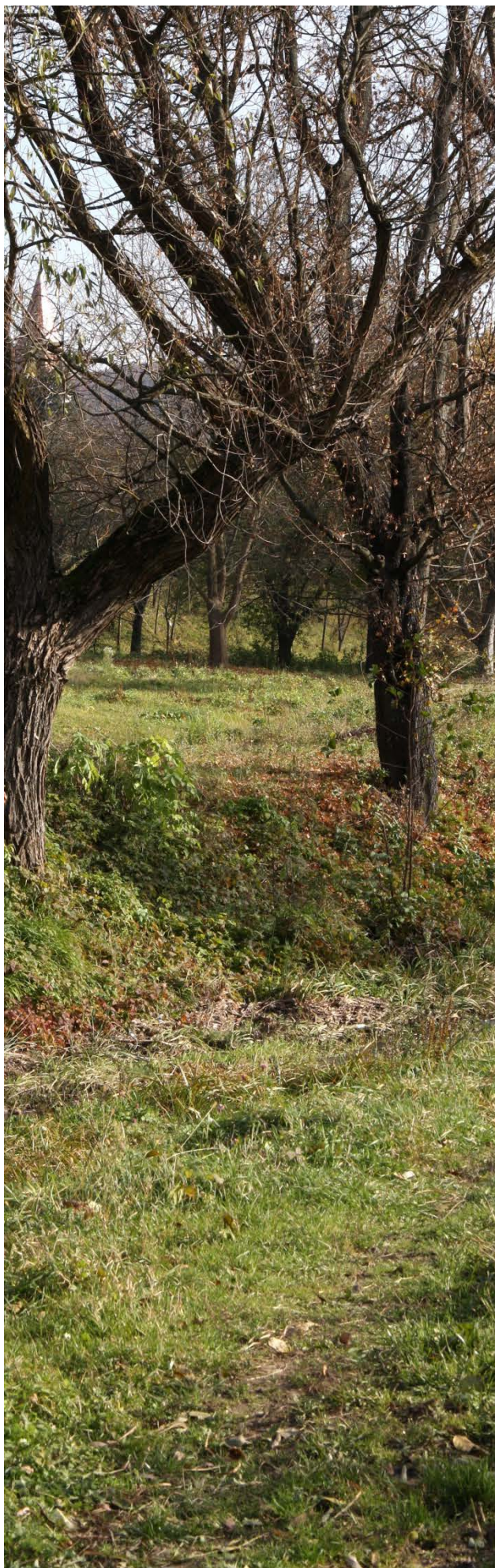
Makkoshotyka és környékének természeti adottságai a mezőgazdasági termelésnek kedveznek. A lankás felszínen lassú a talajerózió. A termőtalaj közepes és jó termőképességű, köszönhetően az erdők, a patak és a folyó közelségének.

Makkoshotyka beépítésre nem szánt területén világörökségi, természetvédelmi, tájképvédelmi és Natura 2000-es és Tájvédelmi Körzet területek találhatók.

A település külterületi részének a művelési ágai a szántóföldek, rétek, erdők és legelők, és a tokaj-hegyaljai területhez híven a szőlők.

A település külterületi részein nem jellemző az építkezés.

A természeti védelemmel érintett területeket településképi védelmi szempontból meghatározó területként szükséges meghatározni.

Nem épített elem esetében, mint például a bodza ültetvény, javasolt vadálló kerítés létesítése, a növény igényeihez igazodó ültetési távolság, kulturált bejárat, és takart, tájképbe illeszkedő melléképületek, ha vannak. Nem megengedhető színes, idegen anyag használata, ami a szomszédos dombról is látható.

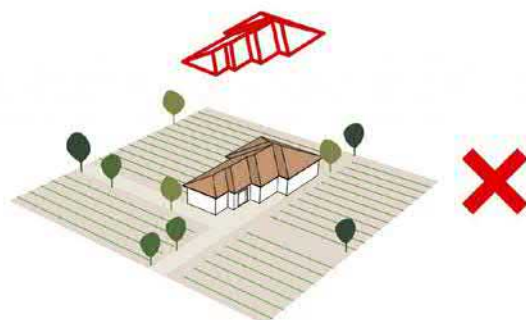
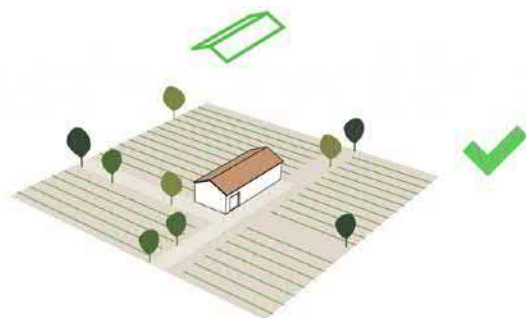
Makkoshotyka külterületén jelenleg nem találni jelentős beépítést, és ez az állapot a későbbiekben is javasolt. Esetleges új építés esetén kiemelt figyelmet fordítsunk az épület és a természet viszonyára, vizsgáljuk, hogy az adott tömeg, forma, színvilág beleillik-e Makkoshotyka csodálatos természeti környezetébe!

A külterületi beépítések általában adott területen több funkciójú épületek csoportjában ölt testet, ilyen módon az összes épületet azonos rendezőelvek mentén szükséges kialakítani. A lakó funkciójú épületet önállóan szükséges megfogalmazni.

Tetőforma

Mezőgazdasági funkciójú épületek esetén a 20-40° közötti tetőhajlás megengedett. Az épületeket egy szintesként kell kialakítani.

Új épület építéskor vagy meglévő felújításakor vegyük ezt figyelembe. Kerülendő a terjengős, tagolt tetőforma.

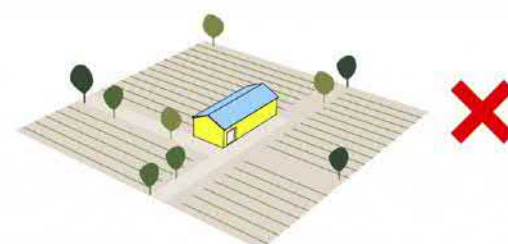
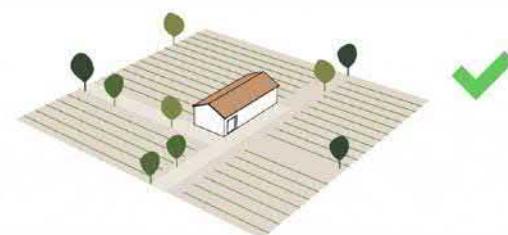

Színhasználat

A tájtól idegen az élénk színűre festett homlokzatú épület, az élénk színek alkalmazása, a hagyományostól eltérő színű tetőfedő anyagok használata tilos!

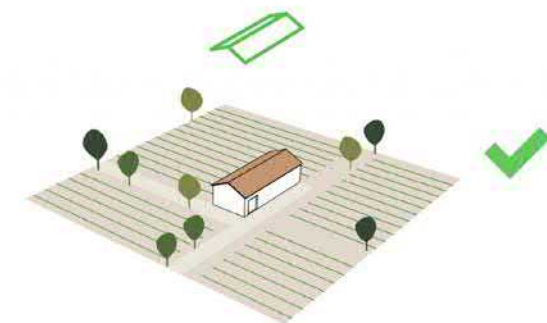
Ne építsünk tehát ide ríktó színű, a környezetből kiugró épületeket. Meglévő jó példák alapján javasolt a kő és a fa használata.

Csarnok épületek esetében a trapézlemez fedés megengedett, de kizárólag nem tükröződő matt felülettel és visszafogott színben (pl zöld)

Telepítés

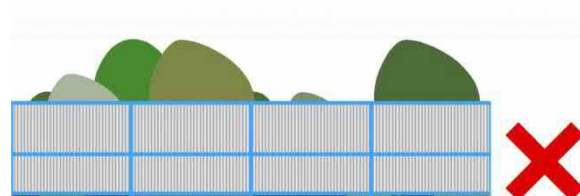
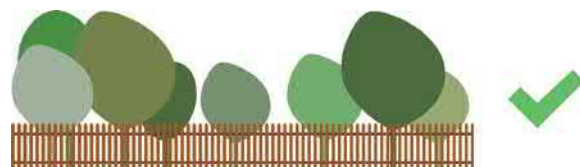
Külterületen az épületek telepítése szabadon álló. A tájképbe kizárólag az egyszerű tömegképzésű, nyeregtetős épületek illeszkednek.

Kerítés, takarás

A külterületi gazdasági területeket takaró fásítással kell körbevenni, a megközelítést biztosító bekötő út mellett kisérő fasor telepítése szükséges. Telepítésre kizárólag őshonos és közvetlen környezetben fellelhető fajok alkalmazhatók.

A külterületi útmenti, vagy mezővédő fasorok folyamatos pótolásával (újra telepítésével) szükséges az állományt megújítani.

Mai példák

Minden újítás, szín és helyreállított elem azt jelenti a faluban, hogy itt élet van. Az ilyen beavatkozásokat az illeszkedés jegyében kell tenni, figyelembe véve a közvetlen környezetet és a hasonló példákat a településen. Egy oromdíz, egy kerítés vagy homlokzat felújítása kiváló minőségben, dicséretre méltó munka és tisztelgés a múlt előtt. Így van esélye megmaradni a 19-20. századi utcaképnek, ha apránként, de odafigyelünk, hogyan válhatna egy-egy új elem a régi, teljes egész részévé válni.

Amennyiben figyelembe vesszük az illeszkedés szabályait, a tervezés során megismerjük a falu színvilágát, épületeinek jellemző tömegét, arányait, akkor az új építésű házak is e harmonikus egész részeivé válnak. Jó érzés egy olyan utcaképet látni, melyben régi, új és felújított házak egységes hangulatot árasztanak.

Jelen fejezetben szeretnénk a településen megtalálható főbb háztípusokra vonatkozó felújítási példákat bemutatni, illetve mutatunk néhány új építésű házat is, melyek tömegformálásuk, anyaghasználatuk miatt szintén pozitív előképek lehetnek egy esetleges új építésnél.

Parasztházak

Az alábbi képeken néhány jó példa látható parasztházak korszerűsítésére, felújítására. A felújítás általában külső-belső helyreállítást jelent, energetikai korszerűsítés nélkül. Alapvető fontosságú az eredeti épületeken sokszor hiányzó ereszcsonnak megépítése, valamint ezekhez kapcsolódóan a csapadékvíz elvezetése – lehető legtovább a lábazattól. Mivel e házak lábazata a tornáccal védett falszakasz kivételével csapadéknak erősen kitett, javasolt kifejezetten e célra gyártott lábazati alapvakolat, valamint lábazati színvakolat alkalmazása. Amennyiben lehetséges, parasztházaknál kerüljük a műgyanta bázisú vakolatokat.

Láthatjuk, hogy kis odafigyeléssel, az eredeti állapot helyreállítását szem előtt tartva e házak újra száz évvel ezelőtti pompájukban tündökölnek. Amennyiben a fehéren kívül több színre vágyunk, nézzünk körül falunkban, valamint a környező községekben! Nyitott szemmel járva észre vesszük, hogy a '30-as években divat volt színes vakolatú házakat építeni. E házak színvilágából, vakolatmintáiból bátran meríthetünk a felújításhoz, azonban tartsuk szem előtt azt is, hogy a harsányabb színekkel visszafogottan kell bánni, különben az összehatás giccsessé válik.

Végül a két utolsó képen két, energetikailag is korszerűsített parasztház látható. Jó példa ez arra, hogy a feladat bár nehéz, nem megoldhatatlan. Külön dicséretet érdemel, hogy a felújítás során a településen fellelhető régi épületek színvilágából merítettek, valamint, hogy a vakolatdíszek alkalmazása során sem szakadtak el a faluban kialakult évszázados mintáktól. Javasoljuk, hogy parasztház korszerűsítéséhez mindenképp kérje építész segítségét!

Kockaházak

Az alábbi képeken néhány jó példa látható kockaházak korszerűsítésére, felújítására.

Figyelmet érdemel az itt látható ház ereszképzése, mely az utca felől árnyékol, míg a kert felől előtetőként funkcionál. Ettől a gesztustól az épület egyszerre izgalmas és modern.

Az eredeti vakolatdíszekből ihletet merítő hőszigetelt homlokzat korszerű, mégis magán hordozza az építés korának gondolkozásmódját, ízlésvilágát. Láthatjuk, hogy a visszafogott színezés néhány harsány vakolatcsíkkal is harmonikus marad, az ehhez illő csatornák és lefolyócsövek pedig erősítik az összhatást.

Szintén egy visszafogott színvilágú felújítás óvatos ablakkeretezéssel.

Az ablaksáv határozott kiemelése is jó eszköz a formai monotonitás megbontására. E háznál is dicséretet érdemel a színek harmóniája. Mint láthatjuk, a bemutatott házaknak közös eleme a visszafogott színhasználat, az épülettömeg megtartása, esetleg óvatos bővítése.

Az egyhangú színezés redőnnel is feldobható-bár építészeti nem a legjobb út. Mégis példaértékű, hogy ez a ház is egységes koncepció alapján, harmonikus, korunk modernizáló ízlésvilágát tükröző homlokzatot kapott.

Új építés

Az egyik legnagyobb kihívás a tervező és az építetők számára, hogy a megálmodott új épület úgy töltsse be a XXI. századi ember igényei által meghatározott funkciók térbeli igényeit, hogy közben szellemiségében, arculatában illeszkedjen az építésnek helyt adó faluba.

Meglátásunk szerint ez az illeszkedés két elemen áll, vagy bukik. Első a tömegformálás: az épület tagoltsága, gerincmagassága, ereszmagassága, tetőhajlása hasonul-e a környezetéhez, vagy sem. Második az anyaghasználat: az épület homlokzatain megjelenő színek, textúrák fellelhetők-e a környezetében?

Amennyiben e két kérdésre igennel válaszolunk, épületünk jó eséllyel bele illik a faluképbe. Amennyiben valamelyik pontnak nem felelünk meg, gondoljuk át, tudunk-e ezen változtatni. Mi az a funkció, elképzelés, ami miatt fel akarjuk áldozni az illeszkedést.

Az itt bemutatott példák mindegyikében közös, hogy a falu szín- és formavilágából merítenek, valamint tömegükben a falusi házak méreteihez illeszkednek. Figyeljük meg az épületek visszafogott méretrendjét, a tömör felületek és a nyílások arányait! Ezek minden szónál erősebben mesélnek a tervezéshez, az építési helyhez való hozzáállásról.

Külön szeretnénk kiemelni, hogy a visszafogott színhasználat és tömegformálás semmit nem von le a belső terek használhatóságából. Az itt bemutatott megépült és épülő házak mindegyike korszerű, a jelen igényeinek megfelelően használható.

Bár e könyv gondolatai, képei csak ajánlások, azonban a településképi védelmi rendelet már kötelez a faluban elfogadott irányelvek betartására, így mindenképp ismerjék meg az építés szabályait, mielőtt belevágnak életük nagy projektjébe!

Reklámhordozók

A településképi formálása nem merül ki az épületek vagy a növényzet megfelelő kialakításában. A kedvező utcakép eléréséhez nagy hangsúlyt kell fektetni a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek és egyéb információs felületek formálására. Üzletünk vagy szolgáltatásunk népszerűsítésére kiváló lehetőséget nyújt az épület jellemzőihez illeszkedő formában megfogalmazott cégér, cégtábla. Üzletfelirat esetén a térbeli betűk plasztikussága önmagában is figyelemfelkeltő, ezért nincs szüksége (egyéb erőteljes elem alkalmazására).

Reklámozás céljára kizárólag az önkormányzat által rendeletben meghatározott utcabútorok használhatók fel.

Cégérek, üzletfeliratok és reklámhordozók kialakítása során fontos, hogy anyagukban, színeikben, méretükben illeszkedjenek az épülethez. A finoman megvilágított felület kedvező, de a világító, villózó fények zavaró hatásúak, ezért kerülni kell azokat. A homlokzatra rögzített, síkból kiálló tábla nem támogatott, helyette a felfestés javasolt.

Új cégér, reklámtábla készítésekor először tájékozódjunk a helyi előírásokról, illetve nézzünk szét a faluban, hogy milyen méretű, stílusú reklámhordozók vannak használatban. Igyekezzünk az anyag és a színválasztáskor szem előtt tartani, hogy a reklámhordozónak illeszkednie kell a hirdetett szolgáltatáshoz, a hordozó épülethez, valamint a falunk arculatához is.

Javasoljuk, hogy cégér, reklámtábla készítésekor keressenek fel reklámgrafikus, vagy arculattervező szakembert, illetve konzultáljanak a települési főépítésszel!

Összességében javasolt cégérek, szerelt egyedi vagy festett betűk alkalmazása, nem támogatott táblás felirat használata.

Műszaki berendezések

Korunk emberének vitathatalan igénye a komfortos életforma, ami bizonyos épületen megjelenő gépészeti és elektromos berendezések, felépítmények telepítését vonja maga után: antenna, szerelt kémény, riasztó berendezés, napelem, napkollektor stb.

Amennyire lehet ezeket úgy kell elhelyezni, hogy az utcaképet ne befolyásolják, inkább a hátsó kert felé, vagy a melléképületekre. Ha beépítésük elkerülhetetlenek, lehetőleg ne az épület kiemelt pontjára kerüljenek.

Energiatudatos életmódunk egyik segédeszköze lehet a napelem, napkollektor. Elhelyezése során az energiatermelés szempontjából ideális tetősík kiválasztásánál mérlegelni kell annak utcai hatásait is. Utcafronti síkra napelemet, napkollektort ne helyezzünk el. A napelemek kiosztását szimmetrikusan, egységesen végezzük.

Jó példa a fenti képen látható elhelyezés, amikor az épület udvar felőli tetőfelületére, illetve a mögötte megépült melléképület tetejére kerültek a napelemek.

Napjainkban növekszik az igény a kellemesebb hőmérsékletű házbelső megteremtése iránt. Ennek egyik lehetséges eszköze klímaberendezés beépítése. A beltéri egységek számtalan kialakításban kaphatók, szinte bármely stílusú enteriőrbe illeszkednek. Azonban a kültéri egységekről ez nem mondható el, típustól függetlenül méretesek, zajosak, egyáltalán nem díszei az épület homlokzatának, sem a kertünknek. A telepítés során legyünk figyelemmel arra, hogy a kültéri egység utcai és szomszéd oldali homlokzatra nem kerülhet.

A legideálisabb, ha a hátsókert irányába takartan helyezzük el. A földre telepített kültéri klíma egység könnyen eltakarható elé ültetett örökzöld növényzettel vagy esztétikus udvari bútorral. Az épülettől távolabb telepített egység akár kis kerti építménynek is álcázható.

Utcák

Egy település megjelenése nem függetleníthető az épületektől, de még meghatározóbbak az utcák, terek, parkok és közterek, melyek a falu közösségi felületei. Akkor tűnik egészségsnek egy utcakép, ha rendezett. Ennek eszköze az árok rendbetétele (legyen szó akár gyepes, akár betonozott árokról), a nyírt gyepfelületek, az ápolat fák, fasorok, a virágokkal díszített közterek és az egységes utcabútor használat. Különösen fontosak a növényes egy olyan utca esetében ahol komoly forgalom jelent terhelést, és zajt a mindennapokban. Ennek ellensúlyozására virágosak előkertek és fásított köztereket javasolt kialakítani.

Méretéből és eszmei értékéből adódóan is az egyik legfontosabb épület a településen a templom, ezért megérdemel egy olyan előteret, ami tükrözi a státuszát, hívogató és a minőséget hordozza. Dombtetőn álló helyzete miatt, aki áthalad Makkoshotyán, biztosan találkozik a templommal egyik vagy másik oldalról. Akkor tekinthető élőnek egy település, ha stabil hívői, közössége és működő temploma van. Az épület környezetének is ezt kell sugallania.

Egy látványt harmonikusnak érzünk, ha könnyen átlátható, ezért az utcákon a különböző felületeket érdemes határozott vonalak mentén elválasztani, például az útnak szegélyt adni, a gyepet a saját területén belül tartani, sövényrel segíteni az utósokat, gyalogosokat az úttestérzékelésében, illetve az utca épségét védő árkok működésének megfelelően, tisztán tartani.

Vonalas elemként érzékeljük a fasorokat is, mely esztétikai élményt és árnyékot is ad. Ahol lehetőség van utcafásítást elindítani, ott ajánlott egy-egy utcának arcot adni gyümölcsfák, díszfák ültetésével, egységes koncepció mentén. Ügyelni kell azonban a közművektől és a burkolt felületektől való távolságra, mert a fák gyökere megsérülhet és kárt is okozhat egyszerre. Légvezeték alá kis növésű, gömb koronájú fát ajánlott ültetni, de jobb teljesen szabad úrszelvényű helyen telepíteni egy-egy példányt.

Hosszútávon az utcaképet zavaró, kusza légkábeleket földkábelre javasolt cserélni, melynek első lépése lehet, hogy az ingatlanok bekötése már felszín alatt történik. Egy-egy ízléses kandeláber (meleg fényű, az ANP javaslata alapján lefelé világító, ernyős fényforrás alkalmazása ajánlott az élővilág védelmében) is segíthet az utca vagy tér összképén.

Gyepes, betonozott és köves árkot is találunk a településen, mint lineáris elem szembeötlő része az utcának, és működés szempontjából a tisztított, nyírt árkok szinte kötelező. Ökológiai szempontból a gyepes árkok ajánlottak, mert lehetővé teszik a víz közvetlen a talajba jutását.

Az utak mentén elhelyezett berendezések, például információs táblák, hulladékgyűjtők, utcabútorok megjelenésükben illeszkedjenek egymáshoz, a település általános arculatához. A buszmegálló kialakítás szintén illeszkedjen az utcaképbe, az egyéb környezet architektúra elemekhez és növényekhez. A nem használt, esetleg romos megjelenésű közterületi elemeket javasolt elbontani, helyüket rendezni.

Közterek

A település ritmusát adják a teresedések, utcák találkozásánál kialakult zöldfelületek, melyek sűrűsége a falu élethezességének is indikátora. A központban látható park értékes zöldfelület és igényes tér egyben,

A burkolt közterek, esetleg egy-egy műalkotás körüli burkolt kis terek, és egyéb gyalogos terek esetében is fontos, hogy a burkolat illeszkedjen a környező településképhez. A hagyományos szürke térburkolat mellett bátran alkalmazzunk antracit színt, vagy esetleg melegebb színárnyalatokat, például homokszínt, mellyel kellemesebb, melegebb hangulatú tereket teremthetünk. Kerüljük az egybefüggő nagy burkolt felületeket, fákkal, cserjefoltokkal, virágágyásokkal, esetleg gyepfelületekkel tegyük változatossá és kellemesebb mikroklimájúvá a területet. A terekre kihelyezett környezet architektúra elemek, berendezések illeszkedjenek egymáshoz és a település többi részén található utcabútorokhoz. A pihenő padokat árnyékos, félárnyékos helyre tegyük, a legkellemesebb a laza (áttört fényhatást eredményező) lombkoronájú fák alatt pihenni, de alkalmazhatunk stabil szerkezettel megépített köztéri árnyékolókat is, például virágos növényvel befuttatott pergolát.

Emlékművek jelzik a település hajlandóságát az emlékezetre és nyitottságát a múlt felé. Makkoshotyka két emlékműve arról tanúskodik, hogy a falu tiszteli a múlt hőseit, és a jelen részévé teszi azáltal, hogy a köztereken felújított vagy új emlékműveket állít.

Az egyik leginkább használt közösségi zöldfelületnek a játszóterek minősülnek. Fontos, hogy a lakóterületektől gyalogosan megközelíthető távolságban legyen olyan - mind anyag-használatában, mind formavilágában - minőségi játszótér, ahol nemcsak a gyermekek, de a rájuk felügyelő szülők, nagyszülők is kellemes pihenő környezetben lehetnek. A játszóterek esetében is ügyeljünk a napos és árnyékos területek létrehozására, itt is alkalmazhatunk magas esztétikai értékű virágzó dísfákat, cserjéket is.

A településkapu az, amivel az érkező először találkozik a távoli falukép után, ezért meghatározó eleme az első benyomásnak, mi várja a látogatót a falu szélén. A virágos ágyás az egyik legalkalmasabb eszköze az üdvözlésnek, és színfoltja a falu zöldfelületeinek. A régi települések egy vagy egy pár szép, nagyra növő, karakteres fával jelezték a lakott terület kezdetét mindkét oldalon. Ezt a gesztust a XXI. században is megőrzésre érdemesnek tartjuk, ezért javasolt kép szép, településkaput jelző példány ültetése. Javasolt fajok a növények fejezetben találhatóak.

A buszmegálló olyan pontok egy településen, melyet az is lát, aki itt lakik, és az is, aki csak átutazik. Éppen ezért a buszmegálló elsődleges elem a település megítélésében, kialakítása tehát igényes kell legyen, illeszkedjen a településképhez, időtálló anyagokból épüljön meg, és nem mellesleg alkalmas kell legyen a várakozásra, fontos, hogy eső- és szél ellen védjen. Ajánlott anyagok: vakolt oszlop, agyag cserép, sötétre pácolt fa. Igaz ez a település egyéb köztéri berendezéseire is, legyen az pad, hulladéktároló vagy világító test.

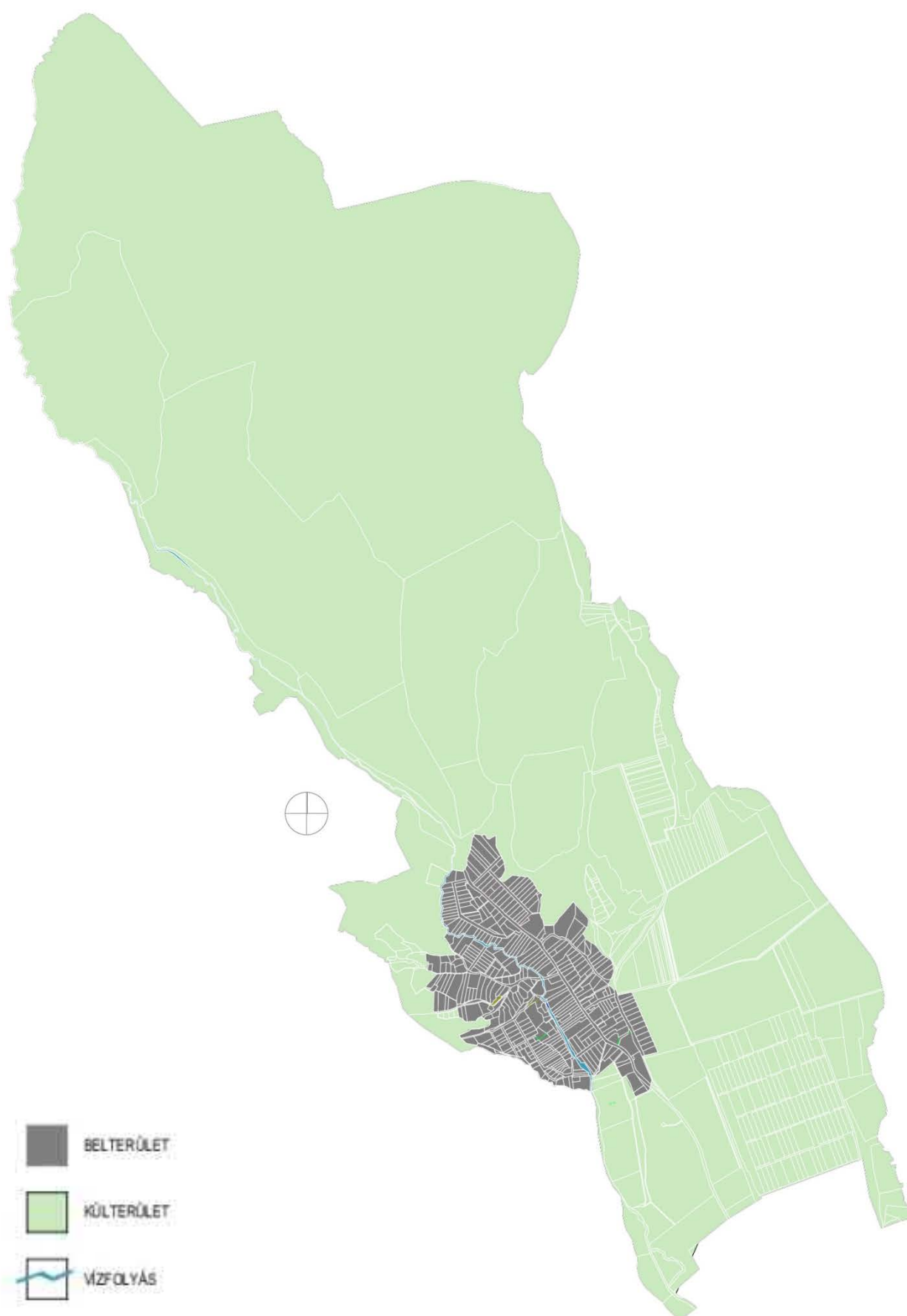
Összegzés

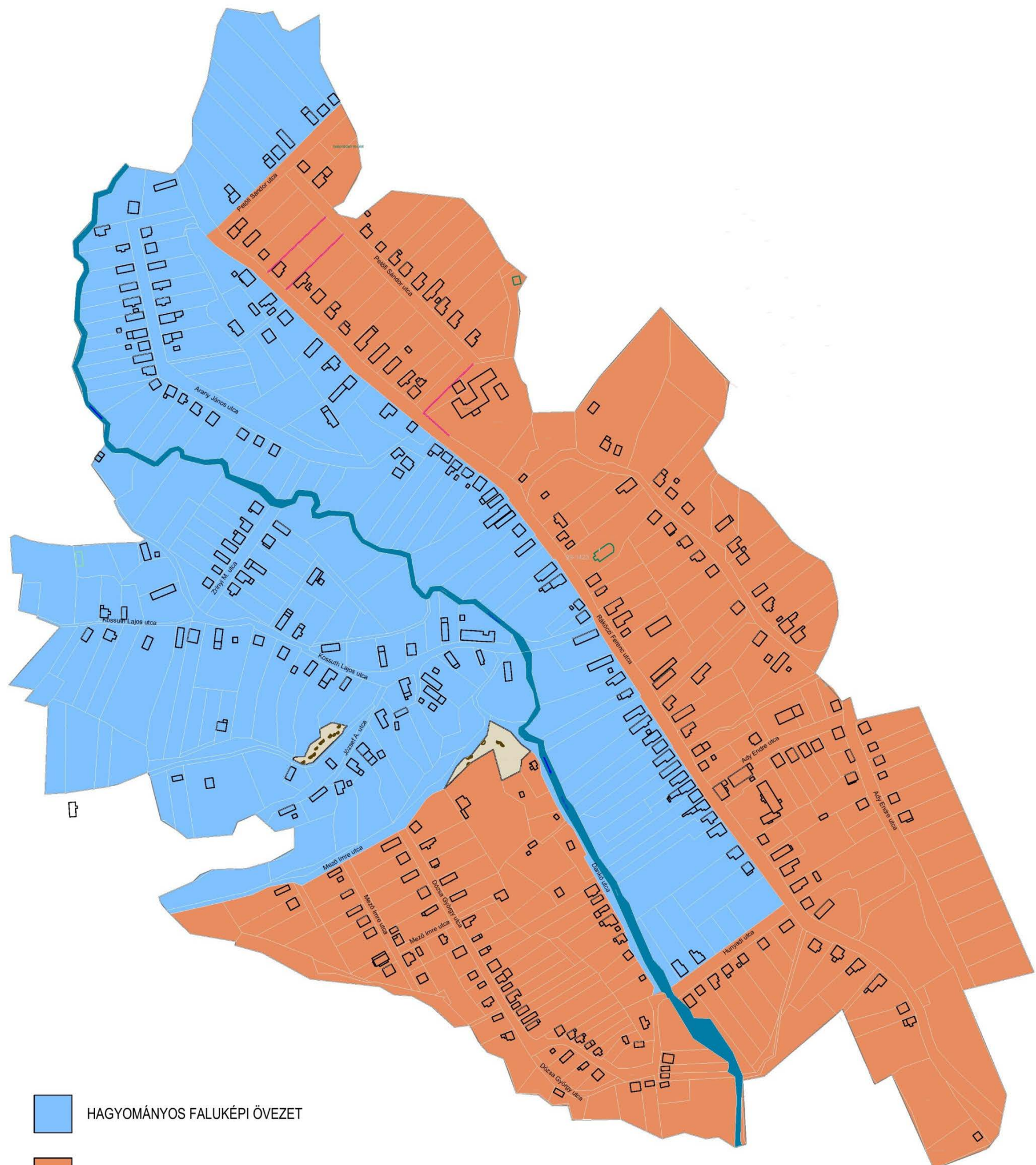
Meglátásunk szerint Makkoshotyka település jövője szempontjából az az alapvető kérdés, hátrányait előnyé tudja-e kovácsolni? Tud-e vonzó lenni azon fiatalok számára, akik a mostanság megnyíló lakhatási, turisztikai és mezőgazdasági támogatásokat felhasználva jövőjüket egy ilyen településen képzelik el, szívesen részt vesznek képének formálásában, jövőjének építésében.

A tenni akarás, a megfelelő környezet, a megfelelő szabályozás, elengedhetetlen, de nem elégséges. Összefogással, az érdekek kölcsönös tiszteletben tartásával vissza kell térni azokhoz az értékekhez, amik a „romlatlan” faluközösségekre voltak jellemzők, mint az önmérséklet, a takarékoságból fakadó fejlesztés, a szolidaritás, az önbecsülés és közbecsület, a valláserkölc és a hagyománytisztelet.

MAKKOSHOTYKA KÜLTERÜLETE

- HAGYOMÁNYOS FALUKÉPI ÖVEZET
 - KOCKAHÁZAS ÖVEZET
 - PINCESOR
 - VÍZFOLYÁS